

Prețul unui număr 30 cruceri — 75 de bani. Jurnal beletristic - literar. Abonament pe un an fl. 7, pe un semestru fl. 3.60

Nr. 9.

Apare la 1 și 15 ale fiă-cărei luni.

Tomul I.

Ciocolii.

Roman istoric de Theochar Alexi.

(Continuare.)

XXIV.

Mărtea lui Șuțu.

Planurile Duducheii mergeau cu pași gigantici spre realizare. Tóte împrejurările păreau urzite anume în favórea ei.

Eterea grecilor, care încă din anul 1814 se formase pentru a scăpa Elada de sub jugul Osmanilor, constituise și în Bucuresci un comitet, care, având relațiuni prin tóte straturile societăți, descoperi în persóna Duducheii o uneltă fórté folositóre pentru promovarea intențiunei sale. Aceste intențiuni nu erau alte de cât de a resvrăti și pe Români în contra Turcilor.

Duduca se făcu una din membrele cele mai active ale eteriei. Dăcea că lucră din patriotism și din iubirea libertăței. Ea însă tindea în adevér la ajungerea acelei ținte, pe care o scim noi de mult.

Femeia șirétă isbutise a face următorul pact cu eteriști. Ea se obligă a resvrăti tótă țera românescă și a pune pe Români la ordinele eteriei, care pentru acésta, n'avea alt nimic de făcut, de cât a cumpéra cu bani pe vizir, ca să numescă, îndată după mórtea lui Șuțu, pe bărbatul ei Tache, de beiu al României.

Eteriști se încercară a îndeplini acésta condițiune însă nu putură isbuti, căci marele vezir, nu voia o dată cu capul, să ia pe beii României, de cât din fanar.

Duduca găsi altă cale. Propuse acum eteriștilor să lucreze intru acolo, ca beii ce se va numi după

Șuțu, să nu vină în țera, ei se numescă pe Tache de Caimacam.

Acest arangement era asigurat. Pentru îndeplinire, nu rămânea de cât să móră Șuțu.

Duduca la acésta scire zimbi diavolesce, și puse tainic mâna ei pe găitanul cel verde, pe care, de când îl primise de la Kelalai Achmet, nu-l luase de la brâu, după cum credea ea.

— Tache — dăse ea séra cătră soțul ei, îndată ce să găsiră singuri; — acum a sosit momentul pentru care am păstrat găitanul. Acum îl incredințez între mâinile tale.

Și la aceste cuvinte se apucă să desfășure găitanul.

Tache se îngălbini la acésta veste, aducându-și pré bine a minte, ce făcuse el cu găitanul cel adevérat. Dar el se preparase de mult la acest incident, deci își veni puțin în fire.

— Etă talismanul prețios — continuă Duduca, întinđend lui Tache găitanul, — care te va urca pe tronul țerei tale. —

„Ce să fac cu el“ — întrebă Tache.

— Să te duci și să repui viéta lui Șuțu! — respunse femeia.

„Dar ce, sunt eu un călcu“ observă Tache cu un aer de indignațiune prefăcute. El prindea din ce în ce mai mult la curagiu, fiindcă scena se desfășora tocmăi, cum își inchipuisese el.

— Bre, bre — exclamă grecóica, — de unde îți vin acum de o dată aceste scrupule. De câte ori

n'am vorbit noi despre acest moment, și nici o dată n'ai pronunțat, că ți-e frică de sarcina acésta. —

„Nu mi-e frică, dar nu se potrivește cu starea mea de astăzi și încă mai puțin se potrivește cu starea la care dăci că voi ajunge. Nu cred să fi stat până acum pe tronul țerei mele un călău, și nu voiesc, ca eu să fiu cel dintâiu.“

— Ce de fasóne iubibile, ce de fasóne. Ai dreptate într'o privință, dar ce să facem. Nu ne putem urca pe tron de cât numai peste cadavrul lui Șuțu. —

„Dăci că repunerea sa să se face cu invoirea marelui vizir, apoi de ce nu-i trimite lui Șuțu de-a-dreptul găitanul cel verde?“

— Fiind-că Șuțu este părtinit de capugi-pașa. —

„Cu alte cuvinte el trebuie repus pe cale nelegală, adică nu în urma unei hotărâri a înaltei porți.“

— Așa-i! —

„Ei bine. decât mă voi folosi de găitan, atunci nu va părea óre, că a fost osindit de înaltă portă. De unde va sci capugi-pașa, că găitanul s'a întrebuințat fără voia marelui vizir.“

— Veđi, la asta nu m'am gândit — dăse Duduca. Ai dreptate și în astă privință. Trebuie să ne gândim la alt mijloc. —

Tache să simți acum pe deplin ușurat. Scăpase de pericolul care-lu amenințase. Nu mai era expus întimplărei, că prin acel găitan prefăcut, să se descopere faptele sale. El era preparat la acésta propunere, deci nu pregetă și apropiându-se mai tare de Duduca.

„Am găsit mijloc“, șopti el acum la urechia ei. „Eu am cetit multe, și am vedut cum se póte curăți din lume pe nesimțite ómenii cari îți stau în cale.“

— Care este mijlocul tău? — întrebă Duduca.

„Este un mijloc fórte simplu și sigur — respunse Tache.

— Dar așa voi să-lu cunosc și eu, ca să judec despre siguranța lui. —

„Veđi în acest plic“ și aici Tache scóse o hârtie din brău, „este o otravă din cele mai tari. Este așa de tare, încât nu pot desfăce plicul, fără să ne astupăm gura și nasul, căci decât am respira chiar numai un firicel din acest praf, ne-am otrăvi și am muri. Étă ce am să fac cu acest praf. Voi scri o jalbă către Vodă și voi preșera apoi peste scrisóre tótă otrava din acest plic. I voi duce eu singur jalba și voi stărui ca s'o desfăcă în preșența mea. Să înțelege că m'oi feri de a respira din praful care să va respândi la desfăcerea jalbei, ér Șuțu nesciind nimic, va înghiți porțiunea destinată lui, și în curênd să va vedea efectul. Óre ce dăci, mijlocul meu, nu va fi mai bun de cât al tău.“

— Minunat — exclamă Duduca. — Nu întârđia nici un moment de a-lu executa.

„Bine, bine, dar mai întâiu voiesc să știu cum și ce. Adică ce va urma după acésta.“

— Ascultă dar. Marele vizir, îndată ce să va

respândi scirea despre mórtea lui Șuțu la Constanti-nopole, va numi pe Calimach de Vodă. Acesta însă nu va veni aici ci va trimite un pitac, prin care să vor vesti Români, că tu îl vei înlocui pe el, în calitate de Caimacam.

„Asta-i tot?“

— Nu, acum unde ved că mă pot crede în tine și în inteligența ta . . . ?

„Ce, dar până acum te-ai indoit de acésta.“

— It șpun drept că da. D'aceia nici nu ți-am descoperit pe întreg planurile nóstre. —

„Sunt fórte nerăbdător de a le sci.“

— Ascultă dar. Eteria grecilor ne sprijinesce pe noi, și noi trebuie să sprijinim după putință scopurile lor. Indată după mórtea lui Șuțu, căpitanul Iorgachi, care este invoit cu noi, va trimite pe serdarul Tudor Vladimirescu, cu o cétă de ostași, către Craiova, ca să resvrătéscă pe Olteni în contra Turcilor, în acelaș timp să va resvrăti tótă țera românească și toți vor cere un domnitor pământean.

„Ei bine, dar Români nu mă vor cere pe mine.“

— Asta-i fórte cu drept. Ei vor cere cine scie pe cine, dar ales va fi acela, séu mai bine đis impus va fi acela, care va fi susținut de eteriști, căci ei au putere mare, și comandantul lor generalul rusesc Ipsilanti nu va întârđia de a veni din Moldova, unde este acum, și unde domnesce deja voia sa, de a veni dăci, aici în Bucuresci. De la el însă am înscris, că nimeni altul nu va fi Domnul României, de cât Tache al meu, séu Dumitrie, cum te vor numi neamurile.

„Aferim Duducă, dar bine ai mai potrivit lucrurile, numai să nu ni se pună vr'un lucru neacceptat în cale.“

— Aibi grijă să-ți implinesci cu dibăcie sarcina ta, cât despre cele lalte, lasă-le pe mine. —

Alexandru Șuțu succesorul lui Caragea, de când să suise pe tronul României nu avuse nici un minut de linisce. Diferitele șgomote când despre eteria grecilor, când despre uneltirile boerilor pământeni, îi răpea tótă pacea. N'avea nici un pic de tihnă. El ar fi părăsit bucuros scaunul cel spinos la care-l ridica înalta portă, dar nu putea, trebuia să ședă acolo, după porunca stăpênilor săi, care cereau să-i trimetă birul regulat, și pe lângă bir multe alte daruri legitime și nelegitime, luate cu silă din pielea bieților țerani.

Șuțu să temea necontentit de o mórte silnică preparată lui din partea dușmanilor săi nenumărați de mulți.

El era temător peste mesură și să impresorase din tóte părțile cu păzitori și cu garde.

Nu eșea de cât fórte rare ori din palat și când eșea mergea tot în butcă închisă, precedat și urmat de o cétă de satirgi.

Intrarea în apartamentele domnesci din palat nu era permisă de cât numai demnitarilor curți, și nici acestia nu puteau merge în fața sa, când el să afla

singur. Tot de-a-una trebuia să se afle vr'unul dintre servitorii sei cei mai credincioși lêngă densusul.

Tache Pângărescu în calitatea sa de mare-postelnic, ceru și obținut, chiar a doua zi după interviu-birea sa cu Duduca, la care am asistat și noi, permisiunea de a preda în persoană o jalbă în mâinile lui Șuțu.

Vodă îi refuzase mai întâiu această grație, și ceruse, ca Tache să lase jalba sa la secretarul intim al curții, dar el dedese să înțeleagă, că în acea jalbă s'ar coprinde o scire care era foarte însemnată pentru viața lui Vodă.

Mișelul de el, spusese strictul adevăr, numai cât Șuțu nu-l înțelesese în sensul drept, și tremurând după cum scim mereu pentru viața sa, primi propozițiunea de a ceti el însuș împărtășirile, ce i se făceau după arătarea lui Tache prin sciuta jalbă, fără a se teme cătuș de puțin, că însăș acea jalbă era să-i aducă mórtea.

Șuțu primi pe Tache în acelaș cabinet secret al palatului, în care odinioară vorbise Caragea cu banul Comănescu și în care se introdusese mai în urmă și Kelalai Achmet, ca să-lü prevestescă de sórtea lui.

Șuțu, după obiceiul său nu era singur, când îl primi pe Tache. El ședea incolăcit pe un divan, ér în dosul său steteau doi dintre servitorii sei credincioși în o depărtare respectuosă, dară totuș destul de aprópe, pentru a fi la îndemână îndată, ce ar fi fost de lipsă, ca să-i vină în ajutor lui Vodă în contra visitătorului.

Tache făcu mătania obicinuită dinaintea beifului, apoi se apropiă de el i sărută colțul hainei, întinđându-i plicul sciut.

— Numai pentru ochii Măriei-Tale — șopti Tache.

Șuțu clinti din ochi, luă plicul și-lü desfăcu cu grabă.

Tache se retrăsese spre ușă astfel încât era destul de departe pentru a nu fi în risic de a respira din norul de praf care eși din plicul desfăcut.

Vodă inghiți însă o porțiune atât de mare, în eât trebui să tușescă.

După ce i se alină puțin tusea ceti revașul:

„Măria Ta.

„Affă că un făcător de rele s'a făgăduit a-ți repune viața. El se laudă, că sluga ta cea mai credinciosă îi va fi în ajutor întru această.”

„Gligori“ (dise Șuțu, întorcându-se cu fața discompusă către argatul din drépta.

— Stăpêne! — răspunse acesta sărind ca să sprijine pe Vodă care se prăbușise.

„L'a lovit damblaoa“ strigă Tache din ușă, fugind cât îl ducea piciorle.

Toți credură că Alexandru Șuțu, beiful României a fost lovit de dambla.

Numai Tache și Duduca sciau adevărata bôlă de care murise el.

Tudor Vladimirescu.

— Numai să nu ni se pună vr'un lucru neasceptat în cale — disese Tache către Duduca, care i descoperise, că după mórtea lui Șuțu, pórtă va numi pe Calimachi de beiu, ér acesta va institui pe Tache Caimacam.

Și acest lucru neasceptat i se puse în adevăr în cale.

Eteriștii cu Duduca și cu căpitanul Iorgachi cu tot se înșelaseră grozav în persoană serdarului pe care-l trimiseseră ca să rescóle pe țeranii de peste Olt.

Acest serdar nu era altul de cât Tudor Vladimirescu, și acest Tudor vedându-se în fruntea unei óste naționale, care creștea pe zi ce trecea, rescóli țera, dar nu în folosul eteriștilor, séu a zavergiilor, precum se numea acum cetele lor, ci în folosul țerei îndirect și în folosul său propriu direct, căci pandurii români pe care i adună în jurul său, îl numiră: domn.

Tache ar fi preferat mai bine a nu primi Caimacămia, dar în fine fiind împins de Duduca n'avu în cótro și se decise decí a lua frênele guvernului, pe care i le încredințase în adevăr beiful Calimachi, și a conduce destinele țerei, dar mărirea sa nu ținu mult.

După povăța eteriștilor Tache trimise o óste în contra lui Tudor. Căpitanii români însă nu voiră să se lupte în contra lui Tudor ci trecură în partea lui.

Cei cari îl înălțaseră pe Tache îl și doborâră. Eteriștii îl invinovățire de complicitate cu Tudor și cu căpitanii săi și obținură de la Calimachi destituirea și înlocuirea lui prin altă persoană. Nicí această nu tu mai norocósă în dispozițiunile sale luate către Tudor, care strinsese acum peste șese-spredece mi de pandurii Români, ba avea sub sine și două căpitanii de streini bulgari și arnăuți, unul sub Macedonski și altul sub Hagi Prodan.

Duduca era disperată. Ea îl invinovățea pe Tache de necapacitate. El îndura înfruntările ei cu umilință, și nu mai voia să aspireze la domniă, ci tindea numai la un post mai modest; însă nu din modestie o făcea această, ci de frica spectrurilor lui Vlad și a Dochiei, care nu-i dedeau pace, și de care voia să scape prin ver-ce mijloc.

Par' că o voce intimă i-ar fi șoptit necontentit, să-se ascundă, să fugă de acele locuri asupra cărora să țintească ochii lunei, să părăsescă chiar capitala, pentru ca să nu se descopere omorurile sale.

Otrăvirea lui Șuțu, cu tóte că o săvârșise de curând nu-i apăsa cugetul, dar trebuia să se gândescă mereu cu gróză la sugrumarea lui Vlad și la uciderea Dochiei.

Adese-ori se repeta scéna îngrozitoare nóptea în visurile sale, și, lucru neexplicabil, tóte aceste visuri se sfirșeau cu descoperirea sa. —

În primele zile ale lui Martie 1821 șeful eteriștilor greci, principele Alexandru Ipsilanti trecuse Prutul însoțit de frații său Demetriu și Nicola și sosind în Iași, Ipsilanti declară: „că acum a venit timpul de a isgoni pe Turci din Europa și de a restabili împărăția grecăscă, și că Rusia ar sta gata pentru a sprijini această întreprindere.“ Ipsilanti puse de se uciseră toți turcii, cari ședeau p'atunci în Iași, angagiă în Moldova ca vr' 5000 de ostași greci, sîrbi și arnăuți, apoi veni spre București unde sosi în 9 Aprilie și își aședă cartierul său general la Colintina.

Cum auți Tache de această împrejurare se socoti, că acum i-ar fi venit cel mai bun prilej pentru a apuca vr'un post, căci până acum se trudise în zadar pe la puternicii țilei, din care parte nu voia să scie nimic de el, ér parte nu era în stare de a-lu sprijini, de órece-și perduseră tótă véda și puterea.

— Ipsilanti — dișe Tache în sine, — étă omul care va stăpini de-o cam dată asupra nóstră, de la el am se accept tot, cu el trebuie să mă pun în in-telegere. —

Merse de își procură diferitele hârtii pe care le credea necesare pentru a se introduce pe lînga Ipsilanti.

Peste doue zile îl găsim pe Tache la Colintina. Deja de trei óre ascepta în anticameră cu nerăbdare acel moment, în care să se prezenteze principelui. Dar nu perdu nici acest timp, căci găsi ocaziune a face cunoscînta personală a căpitanilor, Iorgache, Constantin Duca și Vasilie Caravia.

În fine se deschise ușa cabinetului princiar, un secretar eși și făcu semn ciocoiului se între. Acesta uitând de tot, că cu puține săptămâni mai înainte fusese locoțiitorului domnesc al țerei, merse făcînd meru la mătăni în cabinetul, în care se afla generalul Ipsilanti. Aici voi să sărute haina ce purta Ipsilanti; dar acesta era atât de delicat de nu suferi un ceremonial așa de înjositor. Ciocoiul sărută numai ciucuri divanului pe care ședea principele, și dișe apoi cătră el:

„Să trăiesci Măria-ta întru mulți și fericiți ani. Eu sunt fostul Caimacam și marele postelnic Tache Pângărescu și am venit să mă pun la dispozițiunea Măriei-tale și se îndeplinesc poruncile Măriei-tale, așa după cum se cuvîne unei slugi plecate.

Fanariotul, căci și Ipsilanti era fanariot, aruncă asupra ciocoiului o privire care exprima tot atât dispreț ca și batjocură și dișe:

„Am auțit de tine, de faptele tale și de hărnicia ta. Sciu că de pe locul unde te ridicase ai noștri nu ne ai putut folosi, dar

— Să nu-ți fie cu supărare Măria-ta — dișe acum Tache cu umilință — decă îndrăznesc a te întreprinde. Binevoiesce a ceti această scrisóre, ce mi-a dat boerul Mavrocachi pentru Măria-ta.

„Tocmai el mi-a vorbit de tine“ răspunse Ipsilanti, „adă hărtia.

Ipsilanti luă scrisórea o deschise și ceti.

„Înălțate principe! Cunoscînd greutățile cu care vei avea să te lupți întru împlinirea chiámărei Măriei-tale, cred că-ți fac o plăcere, recomandându-ți pe marele postelnic Tache Pângărescu, fost caimacam al țerei, care este un om fórte dibaciu, întreprîndător și inițiat cu tóte împrejurările din țeră, care îți va putea fi de mare folos.“

Ciocoiul țintise ochii săi pe fața lui Ipsilanti tótă vremea cât ceti acesta epistola, acum însé după ce terminase cu lectura își plecâ ochii cu zmerenie.

După o tăcere destul de îndelungată Ipsilanti dișe:

„Ei bine — am să-ți vorbesc de un lucru, la care ar fi trebuit să te gîndesci și tu, pe când țineai frînele guvernului în mână.“

— Ce să fiă Măria-ta — întrebă Tache cam speriat.

„Este vorba de Tudor Vladimirescu.“

— Voiesci să diși, că ar fi trebuit să-l prăpădesc.

„Așa este, asta am voit să diși, și de óre-ce nu l'ai prăpădit mai înainte, trebuie s'o faci acum.“

— Vina mea a fost, decă ostașii trimiși în contra lui, a făcut causă comună cu el?

„Asta n'a fost vina ta, însé decă nu s'a putut să-l nimicesci pe față, de ce nu te-ai încercat al doborî din dos.“

— N'am stat destul timp la putere, nu aveam ómenî destoinici pentru asemenea lucruri, ér eu, nu mă puteam coborî din palat, ca să mă iau singur în urma lui Tudor.

„Acum însé, după ce te-ai coborît din palat . . .

— Acum sunt gata a mă lua după Tudor și a îndeplini dorința Măriei-tale.

„Nu va fi réul teu. Ascultă-mă: decă-mi vei fi credincios vei ajunge la putere și la avuție, tronul țerei nu ți-l pot făgădui, nu e de tine . . .

— Nici nu-l cer!

„Dar alte îți pot da, decă mă vei sluji cu credință; — decă însé ai îndrăzni a mă vinde, atunci să scii că nu vei fi sigur de capul tîu.

„Îți făgăduiesc deplină credință. Spune-mi numai decă am înteles bine voința Măriei-tale față cu Tudor?“

În loc de ai răspunde Ipsilanti i adresă lui Tache următórea întrebare.

— Îl cunosc tu pe Tudor Vladimirescu? —

„Îl cunosc și încă pré bine!“

— Ce tel de om este?“

„Fórte viteaz și drept.“

— Bine, bine, de astea nu te întreb, voiesc să sciu greșelile sale! —

„Are și greșeli, este sumet și fórte arțăgos.“

— Asta-mi place . . . i place de bani? —

„Nici de cum.“

— Dar de femei. —

„De asta și mai puțin.“

Aceste din urmă cuvînte prin care fără să scie

lăudase Tache pe patriotul viteaz cu o laudă strălucită, îl pusă pe Ipsilanti pe gânduri. Ținu mult timp până ce se trezi din meditațiunile sale. Dar în fine întrebă éraš:

— Tu ȃici cã Tudor ar fi arțăgoș peste mesură.

„Fórte arțăgoș. In asemenea momente nu prețuesce viéta omului nici cât a unui pui de găină. De când a intrat éraš in Bucuresci, lumea nu mai vorbesce de cât de grózele sale. Așa chiar erí a pus de a spéndurat pe unul dintre ostenii sei cei mai viteji, fiind-cã jáfuisse cu nisce fertați ai sei o círcimă de pe Dealul Spiri. Nu trece nici o ȃi unde să nu se spéndure vr'unul séu să nu se taie vr'un cap: dar a și inceput să círtească ostașii sei.

Fața lui Ipsilanti se lumină ca printr'un fulger.

— Ascultă-mé — ȃise el după o mică tăcere — unul dintre noi doi trebuie să cađă — eu séu el. —

„Ințeleg Măria-ta, decí va fi el.“

— Du-te îndată in tabera sa, ațită pe ostași la nesupunere, fă ca Tudor să afle de cea mai mică neorînduicelă a soldaților, provócă zizaniă între ofițerii

sei. Mě ințelegí! Cunoscí puterea mea, scíi cã sunt sprijinit de imperăția cea mare. Inainte decí. . .

„Să trăiesci Maria-ta!“ exclamă ciocoiul închínându-se până la pământ, — să trăiesci, dar totuș aș voi să sciu, care-mí va fi răsplata după săvirșirea munci. Esci ințelegt Măria-ta și poți dar prețui primejdiile in care-mí bag eu viéta, săvêrșind poruncile Măriei-tale.“

Ipsilanti se gândi puțin apoi luă o cólă de hârtie și scrise:

„Eu Alexandru Ipsilanti, principe de nascere și general de brigadă al neinvinsei armate rusesci, mă oblig a răsplăti pe boerul român marele postelnic Tache Pângărescu pentru serviciile aduse de dânsul eteriei grecesci, făcându-l de o cam dată ispravnic peste doue districte, care stau acum sub stăpênirea mea. Indată ce mă va ajuta însé pré milosul Dumneđu, ca să stăpênesc peste totă țera, voi face pe ȃisul boer Caimacam al Craiovei. A. Ipsilanti.

„Na asta, și implinesce-ți datoria!“

Tache sãrută tremurênd de bucurie mâna generalului și se duse.

(Va urma).

Virginia.

(Fine.)

Aceste indemnări le auȃirã comandantii, dar ce se facă? a păși pre față se temeau, căci veterarul avea destulă țãrie in respectul și stima soților sei de arme. Unde nu ajunge să întrebuinteză inșelăciunea. Sub titula ca să cerce ținuturile din giur ca să afle unde ar fi locul mai acomodat pentru aședarea taberei il trãmit cu o cétã de ostași. Acestia însé capëtã ordin secret să-l ucidă îndată ce vor ajunge in loc acomodat pentru acea. El cađu luptându-se cu trãdătorii sei. Să lãți faima, cã a cađut in mâna inimicilor ce erau ascunși la pândã. Să trimiserã să-i caute trupul și atunci crima se descoperi. Nu trupuri de inimici, ci de ale Romanilor, cari avurã misiunea de a face pre carnifice, erau in giurul trupului séu. Prin acésta se făcu luminã. Furia și neindestulirea erau mari însé comandantii voirã a să imbuna la ostași prin scena cea ordinarã să i-se facã o inmormêntare onorificã. Cu tóte astea cupa să impluse, ȃilele tirãniei erau numêrate.

De când esistã lumea tiranií au fost și sunt orbiti de pasiuni atât de tare, cât nu vêd nici atunci când sunt aprópe de prãpastiã. Pentru dînșii nu-i lege nici divinã nici unanã. D-ȃeu lor e implinirea pasiunilor sale. Pentru dênșii nu este nimic sãnt și nici un mijloc fie cât de mârșav nu remãne neîntrebuintat pentru ajungerea scopului, pentru cã de D-ȃeu nu se tem. de ómení n'au fricã. Acésta merge până atunci până când se aflã cineva, care să punã scãnteia de foc in materia-lul grãmãdit de mult.

Astfel se întemplã și tiranului Apiu Claudiu și consoților sei. Orbit de pasiuni nu vêdu periclu in care se aflã. Afarã armatele bătute, rușinate și in urmã infuriate pentru uciderea lui Dentat. In lãntu nemulțãmire de sus până jos. Și cu tóte acestea tiranul orbit merse mai departe intru implinirea

poftelor sale mârșave, el ceru să i se jertfescã, chiar virtutea, să i-sé jertfescã inocința fără ca să-și aducã aminte de acea cã nimic nu cere o rësbunare mai infricoșatã de cât inocința vătêmată.

Și cine era acea ființă a cãrei inocință era amenințatã de poftele mârșave ale tiranului Apiu? Era Virginia, o fetiță frumoșã a unui cãpitan Virginii, care era dus la óste. Incercarea de seducere se face mai ántãi prin amãgiri și prin promisiuni. Virtutea însã e mai tare de cât puterea darurilor și a promisiunilor, ea respinse tóte. Doue pasiuni convin la o laltã. De o parte pofta deslrenatã, de alta acum și ambițiunea vătêmată. Cum o fatã din popor se cuteze a respinge ámbierile unui puternic ca Apiu Claudiu de care tremura Roma?

Décã cu binele nu merge. mai este calea forței. Tiranilor și preste tot celor puternici nu le lipsese nici când mijlóce pentru orí ce crimã. Un client al séu M. Claudiu avu rola de mijlocitor pentru ajungerea scopului. Ocasionea era binevenitã fiind Virginii absent. După instructiunea cãpãtatã strigã in gura mare cã Virginia este fiica unei sclave a sale și nici de cât fiica lui Virginii. Muierea lui Virginii — ȃise mai departe — nu avu fii, și ca să mângãe pre bãrbatul supêrat pentru acésta, a luat pre Virginia de micuță și pre Virginii fa lãcut să cređã cã este fiica dênșului. Acum cere proprietatea sa îndãrçpt. Douca Virginei strigã după ajutor. O mulțime de ómení se adunã in giurul lor. Frunșeta ei produce mai mare compãtimire, de cât amintirea numelui tãtãne-sçu Virginii. Nu voi cu puterea -- strigã obraznicul Claudiu -- de la pretor, la judecatã cer eu dreptul meu. Și pretorul nu era alt-cineva, de cât patronul séu Apiu Claudiu. Aici repetesce fabula de mai inainte, promite a documenta adevêrul vor-

belor sale și atunci, când ar fi însuși Virginiu judecător, care altcum e încă mai tare înșelat și cere ca sclava să-i urneze numai decât. Virginia sta înaintea tribunalului fără apărător, căci tatăl ei era la oște. Fața ei palidă, nu pentru că ar fi avut ceva temă, ci pentru că era momentul când cade jertfă nevinovată, fără ca bunul ei părinte să aibă scire de cele ce se întâmplă.

În momente critice însă amicii adevărați suplinesc pre tată și pre mamă. Ei pășiră numai de cât și demonstrară că acesta ar fi o mare nedreptate, când Virginia s'ar judeca fiind tatăl ei absent și încă în afacere publică, fiind la luptă pentru patriă. Promiseră că decă se va încunosciița, în două zile va fi de față și pretinseră ca până atunci să se amâne tot lucrul și să nu sufere ca Virginia să-și piardă renumele înainte de a-și pierde libertatea.

Însă cum se lase tigrul prada, la care de mult privi cu ochi lacomi. „Numai atunci va avea libertatea scut, decă se va aplica legea cu rigore în toate cauzele și față de toate persoanele, la cari se referesce” strigă cu ton puternic Apiu Claudiu de pe fotoliul de judecător. Față de aceia, cari pășese ca apărători legea și dice: Pentru acea care stă încă sub stăpânirea tată-său nu este nimenea, căruia să o dea posesorul. Se decide dară să se chieame tatăl, acuzatoriul nu face nici o daună în dreptul lui ducând și ținând fata până la venirea aceluia, care se dice a fi tată și promițând a o aduce înaintea judecății. Cu alte cuvinte sentința însemneză: de și e conces în lege ca să stea unul sau altul bun pentru vr'un acuzat, totuși aici nu primesc garanți și fata și nejudecată are să mērgă în mâna lui M. Claudiu și de aici firesce mai departe.

Sentința lui Apiu străbătu ca fulgerul în inimile tuturor. Mulțimea murmură. Atunci pășiră P. Numitoriu unchiul Virginei și Iciliu, un tinēr respectat. Ei își făcură cale printre mulțime. Acesta credea că acum se va face opusețiune lui Apiu, când pași lictorul, și se că s'a decis și voesce să depărteze pre Iciliu. Și sufletul cel mai blând se aprinse de mânia vedēnd o nedreptate atât de mare. „Mē vei depărta cu arma de aici” Apie și dice Iciliu, ca să se retacă acum, ce voiesci să rămână ascuns. Pre această fată o voi lua eu în căsătorie și mē voi căsători cu ea nevinovată. Decī provocăți toți lictorii și a colegilor tēi, poruncesce să se ia vergile și securile. Logodnica lui Iciliu nu va mânē afară de casa tatălui său. Decă ai luat poporului roman ajutoriul tribunilor și dreptul de apelare, două cetăți pentru apărarea libertății, nu va domni desfreul tēu și asupra pruncilor și soțiilor noastre. Descărcați-vē furia pre spatele și grumații noștri, nevinovăția barem să fie sigură. Pentru acesta — decă se va întrebuița forța — eu voi chieama pentru logodnica mea ajutoriul cetățenilor de față, Virginiu pentru unica sa fiică ajutoriul ostașilor și cu toții ajutoriul șteilor și a omenilor, tu încă nu vei esecuta cândva acea sentință fără uciderea noastră. Pretind, Apie, ca eră și eră să consideri ce pași faci. Virginiu va vedē despre fată, ce va face, după ce va veni. Atăta totuși se scie, că decă va satisface acestei pretensiuni, voi trebui să cerc altă parte. Pre mine însă, care im pretind logodnica, mai iute mē va părăsi viața de cât credința.”

Mulțimea se ațită forte. Era aproape să începă bătae.

Lictorii stau în giurul lui Iciliu însă fără ca să se atingă de el mulțăminduse cu amenințări. Apie însă vedu periclu care se apropie. Pentru ceva voi se dee lucrului cu totul o altă colorē când și se dice: Iciliu nu apără pre Virginia, dinsul e un om neliniscit, aspirēză și acum la tribunat și cercă loc pentru turburare. Eu nu-i voi da materia spre aceea în astă zi. Ca să scie însă că fac consesiune nu petulanței sale, ci lui Virginiu, care e absent, numelui părintesc și libertății, nu voi judeca astăzi nici voi pronunța sentința, voi cere dela M. Claudiu să recedă dela dreptul său și se lase a se procede în ziua următoare. Pentru-că de nu va fi de față tatăl în ziua următoare va sci dinsul porunci lui Iciliu și celor asemenea lui, nici va lipsi judecătoriul, nici curajul și nici decum nu va chema lictorii colegilor fiindui ai sei destui.

Prin acestea se amână timpul. Apărătorii Virginei se svătuiră să trimetă pe cineva la tabără să cheme pre Virginiu acasă, pentru-că numai astfel se pōte mântui fica sa. Doi junī vigoroși, fratele lui Iciliu și fiul lui Numitoriu, mergēnd în puterea cailor ajung în tabără și enarēză tot lucrul lui Virginiu.

Acuzatoriul pretinde se-i concedă a pune garanța pentru fată. Asemenea face Iciliu cu ai sei. Mulțimea ridică mânilor de toate părțile și se declară a pune orī ce garanță. Iciliu vedēnd simpatia mulțimei inepu a lăcrēma și și dice: „Măne me voi folosi de ajutoriul vostru, acum sunt garanți destui.”

Virginia se concrede nēmurilor sale până la sosirea tatălui. Nu marinositate ci frică de mulțime împreunată cu alt plan rău a făcut acesta. Nu pōte să scape Virginia cugeta Apie Claudiu, care trimese la colegii dela armată mandat, să nu dea concediu lui Virginiu. Reșimat pre acesta cugeta, că pentru o zi lucrul se pōte amana, de ore-ce căștigul e sigur. Însă indeșert, ora sunase. Planul său fu prea târziu. Virginiu căpătase concediu și pornise, precând sosi mandatul lui Apie.

În ziua următoare în dor de și forul e plin de omeni, cari așteptau cu încordare. Virginiu cu fica sa imbrăcați în vestminte rupte vin în for însoțiți de matrōne, cari se ateste că Virginia în adevēr e fica sa. Aici Virginiu inepu a cere dela omeni ajutoriul cei compete în această stare: „Eu în totă ziua sunt la luptă pentru pruncii și muierile vōstre, și nu este alt bărbat care să pōtă arată un numer mai mare de fapte eroice. Ce folosesece că cetatea, care era să fie cuprinsă, e neatinsă dacă pruncia astfel vor avē să suferă? Astfel vorbi Virginiu cerēnd întrepunerea celor bine simțitori. Tot astfel vorbi și Iciliu. Ceta muierilor plāngea fără de a ridica cuvēt pentru mântuirea Virginei.

Întru ceva veni Apie cu o față crudelă însoțit de un numer însemnat de omeni ca și când ar veni nu la judecată, ci în contra unei cete de conjurați. Aședēndu-se la loc pași acuzatoriul și ceru să se facă dreptul, care ierī i-sa denegat din parțialitate. Apie Claudiu dechiară pre Virginia de proprietate alui M. Claudiu. Un fior cuprinse pe toți la aușul acestei judecăți crudele. M. Claudiu merse să pună mâna pre Virginia. El nu potu străbate prin mulțime. Bărbații injurau, muierile plāngeau. Virginiu ridică mânilor spre Apie Claudiu și și dice: Cu Iciliu și nu cu tine am logodit eu pre fica mea și am crescut spre căsătorie nu spre fărădelegi. Suferivor

așa ceva acestia, nu știu; sper însă că nu vor suferi cei cu armele în mână.“

Tiranul porunci să se facă linisce și după aceea dișe: »Nu numai din sberatul lui Iciliu de ieri și din violența lui Virginiu, despre ce martor imi e poporul roman, ci din date secure am aflat că totă noaptea sau ținut adunări în cetate pentru de a se face revoltă. Pentru aceea am venit cu omeni armați nu fără de a ști de ceea luptă și nu pentru ca să se facă ceva celui pacinic, ci ca să se infrâne turburătorii statului după demnitatea guvernului. Prin urmare va fi mai bine să fiți liniștiți, lictore înlătură mulțimea și fă cale proprietariului să-și prindă sclava.“

Resunând aceste cuvinte din gura lui Apiu aprins de mânie, mulțimea se indeparte și fata, prada nedreptății rămase părăsită. Atunci Virginiu căutând în toate părțile și nevenind ajutoriu de nicăiri își luă refugiul la ultimul mijloc, prin care credea că-și poate scăpa pe fca sa de rușine și fără delege. Să adresă către Apiu cu aceste cuvinte: »Apie! Me rog mai întâiu iartă durerea părintescă, de cumva am pășit față de tine mai dur, decât se cuvine; după aceea concedese întreb pre doică aici inaintea feti, cum stă lucrul, ca de cumva pre nedrept m'am numit tată, să me depart de aici cu inimă mai liniscită.“

Căpătând consesiunea cerută să apropiă cu doica și cu fca de o măcelărie, luă un cuțit și dișe: În singurul mod în care pot, te eliber fca mea. Atunci infipse cuțitul în pieptul fcei sale. Privind apoi spre judecătoriu dișe: »Pre tine Apiu și capul teu, prin acest sânge, te destinez morții.“

Apiu Claudiu vedând acest lucru neasceptat dede ordin să-l prindă. Însă indeșert. Sângele nevinovat al Virginei cerea resbunare. Virginiu luă cuțitul sângeros și-și făcu cale până ajunsese la pörtă. Iciliu și Numitoriu luasă trupul mort a Virginei și-l arătară poporului descriind crima lui Apiu și durerea lui Virginiu. Muierile asemenea strigau: »Au acesta este sörtea pruncilor nostri, acesta premiul nevinovăției?“

Mulțimea să ațită parte pentru crima lui Apiu, parte în sperare de a-și recăștiga libertatea. Apiu poruncesce să aresteze pre Iciliu, să pune însuși în fruntea unei cete de junii. Să nasce un tumult mare. Să pun în frunte Valeriu și Horațiu, dechiară că vor a apară pre Iciliu și de se va întrebuinta forța, vor ști să răspundă cu forța. Tumultul creșce. În urmă Apiu, de care cu câteva ore tremurau cu toții, să ascunde trămurând în o casă din apropiere.

În castru să tremiseră căți-va junii să spună comandantilor să impedece revolta ostașilor. Însă Virginiu din cetate veni la ôste stropit cu sânge. Întrebat de causă, un timp nu vorbi ci numai plânse. După ce își stempără durerea espuse tot lucrul cum s'a întâmplat. Ridicând apoi mâinile rögă pre camerașii să nu-i atribue lui crima lui Apiu nici să se ferescă de el ca de un ucigător de fiu, pentru-că lui iar fi fost mai scumpă viața fcei, dacă iar fi fost iertat a vietui liberă și nerușinată. Când a vădut că o răpese ca pre o sclavă pentru fără delegi, a cređut că e mai bine a pierde fca prin mörte decât prin rușine. El însuși n'ar fi ramas viu după fca sa de cumva n'ar fi avut speranța de a resbuna mörtea fcei cu ajutorul camerașilor. Dinșii încă au fice, sorori și soții. Cu

fca sa nu sau sters poftele lui Apiu, ci cu cât vor rămâne nepedepsite, cu atâta vor fi mai desfrânate. Nefericirea altuia să fie pentru ei dovadă, că trebuie să se apere de asemenea nedreptate. Ce să ține de densusul ș'a perdit soția prin mörte, fia sa, fiind-că n'ar fi trăit mai incolo nevinovată, a murit o mörte tristă, însă onestă. Apiu nu mai are acum loc pentru desfreu în casa sa. De alte violențe își va scăpa trupul cu acelaș curaj, cu care a scăpat a fcei sale. Ceialalți să se îngrijescă de sine și de pruncii lor.

Ostașii adunați esclamară la auđul acestor cuvinte, că vor ține cont de durerea și libertatea lui. Stăpânii de până acum apucă fuga în toate părțile. Ôstea să pune în șir, merge spre Roma și să aședă pre dealul aventin.

Aici vin trei deputați de ai stăpânirii, cari să întrebe în numele senatului la a cui poruncă au părăsit tabăra sau ce vor, de au ocupat Aventinul armați, și dela inamic sau întors cu resbel în contra patriei? Era ce să să răspundă, nu avea însă cine, nefiind ales careva de conducător. Mulțimea strigă: »Să vina Valeriu și Horațiu, cu alții nu voim a sta la vorbă. Depărtându-se deputații Virginiu propune să se constituie alegânduși 10 inși cu titula de tribuni militari, cari să conducă toate. Propunerea să primesce și mai întâiu i-se oferă lui onórea de a fi ales. La ce densusul răspunde: »Acesta răcunoscintă față de mine o reservați pentru lucruri mai bune de ale mele și ale vöstre. Mie nici nu-mi poate fi plăcută nici o onóre până e fca mea neresbunată, nici pentru voi nu-i de nici un folos să fie în puncte aceia, cari sunt mai espuși invidiei. De cumva veți ave ceva folos dela mine, acela îl veți afla și fiind privat.“ În urma acestora să aleseră alții în număr de 10.

Armata cealaltă din ținutul Sabinilor încă s'a revoltat. Și aici veni Iciliu și Numitoriu și aducând aminte de uciderea lui Siciu descrieră și intimplarea Virginei. Armata revoltată părăsi tabăra și sub conducerea alor 10 tribuni aleși anume merse în Roma și să aședă pre dealul aventin uninduse cu celelalte. Din cei 20 de tribuni să alese acum de capii doi inși.

Patricii îngrijați țineau în totă ziua ședință, însă petreceau timpul mai mult cu certe, decât cu svătuirii aieptând când uciderea lui Siciu, când desfröul lui Apiu. În urmă să decide să trimetă pre Valeriu și Horațiu pre Aventin să pacteze cu ostașii. Acestia nu vor a merge până nu va depune domnia comisiunea legislativă, acesta nu voiesce a o depune inainte de a indeplini opul sieși concredut.

Auđindu-se acestea în dealul aventin să decide să părăsescă Roma și să mergă pe muntele sânt, unde să aședase și părinții lor, când nu mai putură suferi apăsările patricilor, pentru-că altcun patricii nu vor face destul justelor sale dorințe. Nunumai ôstea, ci și celălalt popor părăsesce cetatea și să aședă pre muntele sânt. Însuși muierile și pruncii i-i urmöză dicend că nu pot rămâne în aceea cetate, unde nu mai este sântă nici inocența și nici libertatea.

Vedindu-se acum Roma deșörtă, o tăcere neindatinată, în for numai căți-va betrâni, mai mulți vorbiră astfel: Ce veți așcepta senatorilor? dacă cerbicioșia celor dece bărbați n'are capet, veți suferi să se restörne și să ardă toate? ce domnie este acesta, pre care o țineți voi decemvirilor (10 bărbați)? veți judeca păreții și coperișele? nu vi rușine, că în for o

un număr mai mare de lictori de ai voștri, de cât de cetățeni sau alții? ce veți face, dacă vor năvăli inimizii în cetate? ce dacă poporul — fiind că puțin ne mișcă depărtarea lui — va veni armat? voiți a vă fini domnia cu căderea cetății? și așa sau nu veți avea popor, sau veți avea tribuni populari. Mai întâi ne vom lipsi noi de deregători patricii, de cât ei de cei populari. Acea putere nouă și nepracticată au răpit-o de la părinții noștri, se nu dic că acum indulciii odată vor suferi să se lipsescă de acel ajutor, mai ales după ce nici noi nu ne moderăm domnia, ca să nu aibă lipsă de el.

Imputându-se acestea de toate părțile comisarii dedați cu domnia tiranică se văd nevoiți a se pleca, se roagă însă să-i apere de violență și să aibă grijă ca nu cumva prin sângele lor să se dedea poporul la pedepsirea patricilor.

Acum se trimit Horatius și Valeriu în muntele sănt. ca să pacteze cu poporul. Ei fură primiti cu entuziasm. În numele poporului vorbi Iuliu formulând pretensiunea poporului astfel cât scutul să fie mai mult în egalitatea drepturilor, de cât în arme. Ei cerură restituirea deregătorilor de mai înainte cu deosebire a tribunilor, restituirea dreptului de apelare etc. Față de decemviri diceau că-i vor arde de vii.

Deputații senatului promiseră a face destul în cea ce privesc dreptul și libertatea poporului. În cât pentru cei 10 dăseră că e destul pentru densii a fi în atare stare, cât nici să pôtă domni, nici să pôtă face cuiva nedreptate, ci să fie asemenea altor cetățeni.

Venind deputații cu pretensiunile poporului la senat toți cei de ce afară de Apiu se învoiră să abdică. Densul însă temându-se că cea ce a făcut cu alții vor face acum alții cu el exclamă în cerbicoșia sa: „Sciu că se apropie furtuna, văd că se dau arme contrarilor, lupta se întorce în contra noastră. Se va aduce jertfă invidiei. Cu toate acestea nici eu nu voi să întârziu a eși din decemvirat.“

Se duse la ôste scirea despre abdicarea decemvirilor. Ostași cu poporul se reintorse în cetate, se aleseră deregătorii poporului și ceilalți deregători cari fuseseră mai înainte. Poporul se împacă cu patricii, nu însă cu tiranii. Virginiu păși ca acusator, pentru că sângele ficei sale cerea răsplatire. Apiu și amicul seu Spunius Opius nu acceptară finea procesului, ci se sinuciseră în prinsore. Ceialalți opt fură esilați, averile confiscate.

Sângele Virginiei fu răsbunat. Urmările uciderii ei au fost binecuvântare pentru popor, pentru apărarea libertății sale în contra asupritorilor. Pre lângă drepturile ce și le putură storce mai înainte căpătară dreptul de a apela și în contra sentinței dictatorului. Tribunii, apărătorii poporului câștigară vot consultativ în ședințele senatului. Puterea aristocrației pătimi un mare naufragiu. Poporul nu încetă a lupta umăr la umăr până când nu esoperă egalitate de drepturi. Atunci și numai atunci a fost statul roman destul de puternic, ca să pôtă începe resbelele cele mari, prin care câștigară domnia lumii.

X.

BCU Cluj / Notiuni de estetică. Library Cluj

(Continuare.)

XXI.

Prin țările nordice pictura a înflorit mai cu seamă în Germania și în țările de jos, fără însă să fi ajuns la înălțimea picturii italienești. Căci arhitectura gotică lipsise pictura de spațiul păreților și o mărginise la pictura de cadre și la pictura în miniatură. Astfel trebuia să părădă simțul pentru lucruri mari și însemnate, și trebuia să ajungă la cultivarea amenuntului. Impedecătora era chiar pentru spiritele cele mai mari lipsa de probleme mari, monumentale. Ce diferință între aristocrația bogată și amatoarea de arte a unui oraș italianesc și între magistratul cu codă al unui oraș german din secolul al 15. Germania nu posedă nici un mecenat ca Iuliu II. nici un Leo X. împăratul Maximilian n'avu pentru Durer altă comandă, de cât aceea, de a-i zugrăvi un mâner de spadă, și pe când Veneția ofera artistului german o lăfă anuală de 200 galbeni, Nürnberg, orașul său și locul activității sale nu-i dăde în 30 de ani nici pentru 500 de fiorini de lucru. Apoi să mai punem și aceea, că pictura în țările nordice se număra peste tot între meserii și se purta ca o meserie. Cum putea dar să se nască un avânt. Și cu toate acestea și pictura nordică își are calitățile ei, care în adevăr nu puteau înlocui lipsa de nobleță și frumusețea formelor, care însă totuși ni face o impresiune îmbucurătoare: nescabala varietate, forța viută, adese-ori dură a vieții individuale, naivitatea, sinceritatea și căldura simțirii și caracterul ei cu totul popular.

Pictura nordică a purces mai întâiu din țările de jos,

unde o întemeiară deja la sfârșitul secolului al 12-lea doi pictori flandrici, Hubert și Ioan van Eyck; dar în secolul al 15. și al 16. ea a serbat triumfurile ei cele mai mari în Germania de sus și de mijloc, și anume în școala șvabică, francă și saxonă. Între cei mai eminenti maestrii din școala întâiu numită se numără Martin Schongauer sau Schön 1420—99 care lucra în Ulm. Mai în urmă această școală își avu șeful său în Augsburg, și aici reprezentatele ei principal era unul dintre cei mai nobili maestrii ai artei germane, Hans Holbein 1498—1554. El era unicul pictor german, care ca și Petru Vischer între sculptorii germani, a fost accesibil influențelor italienești.

Producțiunile sale principale sunt cele opt tablouri ale pasiunii din Basel, făcute în 1520—25, nisce compozițiuni cu mișcări dramatice, în care se vede exprimate forța și profunzimea spiritului german, curățit și infrumusețat prin influința artei italienești. De la 1526 Holbein trăi în Angliera ca pictor de curte a lui Henric VIII. De atunci nu mai făcea de cât portrete pentru curtea engleză și pentru nobilii țerei. Cel mai frumos specimen îl posedă crăș galeria de la Dresda, adică portretul avarului Morets, care este așezat lângă madona. Din timpul petrecerii sale la Basel se trage faimosul său dans al morților, care însă nu se publică de cât în 1538 la Lyon prin o xilografie, și care este o compozițiune plină de o ironie genială. Fie-care etate, și fie-care stare, regi și principii, episcopi, preoți și chiar papa, cu voie fără de voie trebuiesc să

jóce cu mórtea. Pe orb, lucru destul de trist, îl amăgesce mórtea, dicénd că vrea să-i fiă călăuză, și ducéndu-l apoi peste cap la grópă, pe cartofor îl smulge din ghiarele dracului, pe hoț îl prinde în flagrant-delict, se pune dinaintea călugărului cu o cunună de paie în cap și i se oferă de mirésă, pe regina, care-l recunósce și voiesce să fugă, o trage cu sila spre sine și cu un umor infricoșat i aduce miresei, care ascéptă pe mire un lanț de óse de mórți.

Șcóla francă ș'a avut șiedul sêu în acel oraș în care se află și operile de frunte ale sculpturei germane, adecă în Nürnberg. În fruntea acestei școli, stă Albrecht Dürer, care întrece cu mult pe Holbein, geniul cel mai mare al picturii germane peste tot. În operile sale domnesce o bogăție de invențiuni, o mărime de concepțiuni, o profunditate de simțimânt, o veritate de expresiune, precum nu le posede nici un pictor din aceste timpuri. Dar Dürer a rămas captivat de legăturile formei, pe care Holbein le rupsesse cu atât succes. Oprimat în viéta sa casnică ca și în cea publică, învêrtindu-se în cercul îngust al burghesiei din Nürnberg, la care se întórse éráș, după ce cercetase streinătatea. Italia și țerile de jos cu tóte că i se făcuseră acolo propunerii strălucite. Dürer a produs ce-i drept figurii individuale și caracteristice, dar lipsite de frumsetă și de grație. Xilografiele lui Dürer sunt grosolane și neplăcute pentru ochii profanilor. Tabloul sêu cel mai renumit dintre mulțimea cea mare a producțiunilor sale este, acela care pórta numele de „cei patru călăreți apocaliptici, un obiect care s'a tratat și de maestrul cei noi. Mórtea alérgă cu o față grozavă pe glóba ei slabă, osósă, sub ea este iadul deschis și imbucă tot ce calcă glóba ei. Omenimea pécătósă trebuie nimicită, spre acest sfêrșit s'au trimis de Dumneșeu cei lalți trei călăreți: ciuma, rêsboiul și fómetea; ca executorii judecați. Un ánger li arată calea. Primul călăreț este înarmat cu un arc, al doilea cu o sabiă, al treilea pórta cumpêna; cu o serioșitate neinduplicabilă privesc în depártare și alerg necontentin înainte.

Un alt pictor german de renume este Lucas Cranach (1472—1553) capul șcólei sásesci, care-și avea șiedul în Wittenberg.

Pe timpul resboiului de 30 de ani în secul al 17. pictura luă în țerile de jos un avênt mare. Dar acéstă artă în țerile de jos, se depártésă de la idealism încă mai tare de cât pictura germană, are un fundament realist și țintesce la reproducerea exactă a naturei, adică a realității. Și aici sunt doue școli: cea holandesă și cea flandrică. Reprezentantul principal al celei dintâie a fost Rembrand, 1606—1674, un maestru de o audacitate cutezătoare în modul de reprezentare. Fondatorul șcólei flandrice a fost Rubens 1577—1640, ér elevul sêu cel mai vestit, van Dyck, „regele portrețiștilor.“ Rubens se formase în Italia prin studiarea lui Tizian și a lui Veronese, dar figurile sale totuș sunt lipsite de nobleța formelor, care se găsesce în pictura italiană. Acești maestri au produs așa de mult în cât ar fi un lucru netrebnic, decă am voi să numim vr'una sêu vr'unele dintre operile lor. Ei au reprezentat scene din viéta de tóte zilele, nunte, hramuri, colibe (țrănesci, circimii, harțuri și lupte, furtuni de mare, flori și fructe. Reprezentantii principali ai picturii dișe de tip sunt trei frați „Breughel,“ supranumiți „Breughel al țeranilor,“

„Breughel al iadului“ și „Breughel al catifelei,“ apoi Tenier (pronunță Tenirs), Ostade, Broinner și Van Steen; reprezentantii picturii mai fine fură Terburg, Dow, Mieris, și Adrian van der Werff. Intre peisagisti Jacob Ruysdael, (pronunță Reusdahl) ocupă primul loc.

Și în Spania a înflorit pictura în secul al 17-lea, și anume în șcóla de la Sevilla. Pictura spaniolă firesce este mai cu sémă bisericescă; dar pe când pictura italiană se înălță la o contopire liberă și maritimósă a intuițiunii antice cu cea creștinésă, în țera incușițiunii, în țera unde a stat leagánul lui Loyola, ea pórta timbrul celui mai invăpăiat fanaticism bisericesc. Nu este de mirat decă în aceste picturi întocmite pentru efect predominantă nu forma ci colórea. Cei doi maestri de frunte ai șcólei sunt Velazquez, tot o dată cel mai mare portretist al Spanionilor și Murillo, 1618—1680 Murillo precedea ca și pictorii din țerile de jos de la realitatea comună, țeranii, cartoforii, leneși, ștregari, étă ce a reprezentat în un șir al picturilor sale.

Și Franția produse în seculul al 17-lea mai mulți pictori însemnați, și anume pe cei doi Poussin și pe Claude Lorrain, toți peisagisti spirituali. În fine în seculul al 18-lea veni și Engliera cu un maestru al tipului de prim rang, Hogarth, care represinta cu satiră sfășietóre relele vieței sociale din timpul sêu. Peste tot și pictura decădu în al 18-lea secol. De pe acest timp putem numi numai pe Angelica Kauffmann, o germană 1751—1867.

De aici ajungem deja în seculul nostru. Intre germanii devine celebru Petre Cornelius 1783—1867. Mai popular deveni Wilhelm Kaulbach 1805—1874. Dintre pictorii moderni, ungurul Munkácsy și-a dobândit cel mai mare renume. Vestii mai sunt polonesul Matejko, vienesul Hans Makart, francezul Paul Delaroche, dintre pictorii nostri români, inca nici unul nu și-a făcut un nume prin lumea mare.

XXII.

Până să trecem la musică, permiteți-ne să mai facem și despre pictură câteva observări de natură generală. Pictura nu póte să represinte lucrurile ca plastica, așa cum sunt în realitate, adică nu le póte represinta în intruparea lor, ci le pune pe plan așa precum se presintă ochiului de la un órecare punct de vedere. Intruparea se perde cu totul, se lapedă masa și greutatea; pentru pictură lucrurile numai prin colóre, prin lumină, umbră și prin perspectivă au însemnătate. De-aici rezultă un șir de consecințe însemnate. Plastica după cum sciți este avisată mai cu sémă la represintarea figurei omenesce; pictura însă fiind liberată de tótă greutatea, póte se tragă tótă lumea existentă în domeniul reprezentării sale. Plastica este mărginită la figurii nemișcate, sêu decă voiesce să represinte figurii mișcate, își alege o pausă, care cade între doue mișcări: pictura intră în mijlocul vieței mișcate și prinde un moment din însuși mișcare; pictura serbeză triumfele sale în figurii săritóre, prăbușitóre, sburătóre, pe care plastica nici nu le póte represinta. Dar și cea ce privesce moțiunea internă și sufletésă, pictura dispune de excitațiunii mai momentane și mai puternice, este în stare a ni arăta și influința reciprocă între lumea interioră și între cea exterioră pe când plastica este avisată și aici la o simplicitate și la li-

nisce mai mare. Aceste efecte le atinge pictura mai cu sémă prin represintarea obrazului și în deoseb a ochiului. Éta de ce preferă figurile îmbrăcate, voiesce să detragă atențiunea de la corp la obraz, care este oglinda sufletului; ér plastica preferă a lăsa figurile ei desvelite, fiind-că caută efectul în frumsețea corpului. Tot ce-i individual séu momentan sé numesc din aceste considerațiuni pitoresc. Décă în Sixtina lui Rafael găsim un ce plastic apoi în Moisi a lui Michel Angelo găsim ceva pitoresc. Partide brute și sfărimate de stînci ni par mai pitoresci de cât monotonia délurilor undulate; și tot mai pitorescă este o ruină îmbrăcată cu verdéță, de cât o casă curățică, nouă; mai pitoresc este vestmântul sdrențaros al cerșitorului, de cât un costum de modă elegant, mai pitorescă este disordinea plăcută produsă prin un zuluf, séu prin o panglică în pèrul unei fetițe de cât o coafură acurată — când la tóte astea domnesce o óre care simetrie, și când din varietate sé simte o óre care armonie.

Pictura are trei međii principale de reprezentare. Unul este culórea. Afară de cele doué extreme opuse: negru și alb, mai sunt trei culóri fundamentale: albastru, roșu și galben. Amestecând cele doué prime avem culórea violetă, amestecând pe cele doué din urmă avem: portocaliu, ér din amestecul albastrului cu galben, dobîndim culórea verde. Fie-care din aceste culóri amestecate cere ca contrast pe culórea a treia, care nu este coprinsă în ea. Éta în ce consistă întregul mister al arangiarei culorilor; verdele, amestecătura de albastru și galben cere drept implinire roșu; d'aceaia nu este nimic mai plăcut de cât rosa roșă în podóba cea verde. Sixtina lui Rafael produce și prin coloritul ei un efect binefacător, fiind aplicate la dènsa contrastele naturale de culóri, în care varietatea devine neconținut unitate. O a doua cerință este încă, ca culorile sé fie aședate în armonie și cu privire la intensitatea lor, cele slabe să fie lângă cele slabe, cele mai intensive lângă cele intensive și să nu resară câte una dintre cele lalte. Continuând mai departe amestecarea sé produce acea profusiune nefinită de culóri, care vâtemă adese-óri ochii.

Un al doilea međiu de reprezentare în pictură este distincțiunea de lumină și de umbră. Părțile proeminente ale unui corp stau în lumină, părți mai afunde stau în semi-obscur, cele din dos stau în umbră. Un obiect stând dinaintea altuia póte să-l lipséscă de lumină, atunci aruncă umbră: din contră suprafețe luminate revérsă lumină, cea ce sé numesc reflex. Când lumina sé amestecă cu umbră sé nasce semi-obscurul, acea lumină feerică, care ne impresórá díoa n améđa mare prin mijlocul codrului, care domnesce prin biserică, acea lumină în a cărei reproducțiune Corregio era primul maestru.

Pictura neputènd reproduce de cât aparința lucrurilor trebuie să observe încă și legile perspectivei și trebuie să represinte obiectele, în acea mărime, precum sé presintă ochiului de la un óre care punct de vedere. D'aceaia o casă trebuie să fiă în o pictură cu mult mai mică, decât stă în fund, decât o tufă, care stă înainte, un bărbat, care stă în drum, mai mare de cât turnul depărtat: o stradă, o promenadă cu pomi pare a deveni tot mai îngustă înspre fund. Obiecte care stau sus sé ved de jos prescurtate, obiecte care stau jos sé ved de sus mășorate. Câte o dată însă i este permis pictorului a

lua un punct de vedere ideal, așa încât spectatorului i sé presintă tóte obiectele unei picturi, atât cele care sunt situate mai sus cât și acele care sunt situate mai afund, ca și când ar sta față cu el. Astfel Rafael în Madona sixtinică n'a reprezentat pe mama cu copilul nici de cât prescurtată, cu tóte că plutesce dasupra figurilor, care stau tocmai dinaintea privitorului. Obiectele mai depărtate sé incurcă dinaintea vederei, d'aceaia nici nu sé pot reprezenta pe tablou cu exactitudine, ci numai cu ușurință. La un pom poți recunósce singuraticele frunđe din apropiere, din depărtare cununa de frunđa pare un ce întreg.

Pictura sé profită în gradul cel mai întins de posibilitatea ce-i este dată de a trage tot ce există în domeniul séu. Nu petrece tot de-a-una pe înălțimile idealismului ci sé cobórá adese-óri și buciuros în lumea realității, pentru dinsa nimic nu-i pré mic, nimic pré neînsemnat. Pe lângă tabloul historic avem tabloul de „tip,” séu „chipuri” cum dícem noi. Cel dintăiu voiesce să represinte un eveniment cert și unic, al doilea însă sé mulțămesc a areta numai felul séu tipul acestui eveniment, așa dară nu óre care eveniment de un tip cert. Tabloul istoric ni arată d. e. bătălia de la Waterloo, tabloul de tip séu chipul, vr'o bătăliă óre care în care sé aréță óre care amenunturi, ce sé ivesc în ver-ce bătălie. Nu este nici o scenă din viața obicînuită, cea de tóte dílele cu patimile și cu bucuriile ei, care să nu fi format sujectul picturii de tip. Un joc de copii, o mumă la légan, seceritori la câmp, o societate veselă întrunită la mész în grădină, cerșitorul cu copilul séu, o horă țerănescă, un conduct funebru — tóte astea le-am véđul reprezentate de sute și sute de óri. Multe tablouri, care ar voi să trecă de tablouri istorice sé pot numéra fără preget între tablourile de gen. Istoric este numai aceia ce a devenit însemnat pentru desvoltarea genului omenesc. Multe tablouri »istorice» nu represintă însă de cât numai nisce episoade, ba chiar întâmplări anecdotice. — Problema peisagistului este de a caracteriza natura liberă ca un întreg plin de viétă, cu variațiunea ei multiplă de pământ și apă, deal și vale, dumbravă și câmpie, cer și nori, a reproduce o anume parte de loc exprimând prin tabloul séu și o dispozițiune certă. Pe când în plastică animalul sé represintă numai ca tip, ca gen, fără individualitatea propriu dí-, în pictură sé póte procede altfel. Pictura póte concepe chiar și pe animal în momente caracteristice și-l póte pune în relațiune cu omul dar mai cu sémă cu natura care-l impresórá, astfel sé nasce tabloul de animale, vênătorea leilor în pustiă, turma de vite la pășune, capra selbatică pe vèrf de munte, cănele ca soțul calului în grajd, vulpea în curtea de păseri și altele asemenea. Dar și florí singuraticé, séu mai multe legate într'un buchet, ramura plină de cerase, struguri, mere, pepini, pot forma cu drept cuvènt obiectul picturii, decât sé represint exact după natură în grupare plăcută și cu un colorit armonice. Zeuxis a zugrăvit, după cum să povestesc, un băiat cu struguri. După ce terminase tabloul și-l expusese în public, veniră păsările pentru a ciupi din struguri. Atunci Zeuxis nimici tabloul séu, fiind-că, nu nimerise pe băiat, cum dícea el; căci decât băiatul ar fi fost tot atât de bine zugrăvit ca și strugurii, păsările ar fi trebuit să sé témă de el. Un alt artist elin, Pausias, cel mai renumit pictor al anticității, făcu portretul amantei sale

Glykera, o fetă sermană, care trăia din impletitul de cunună, și o reprezintă ședând printre florile ei și legând o cunună. În tabloul lui Zeuxis era intrunit tabloul de tip cu cel de pome în acela a lui Pausias se unia portretul cu tabloul de flori. În fine pictura reprezintă și obiecte neinsuflite și neorganice, vânat și păsări, un dejun întreg, sticlă și pahar, sfeșnic, și altele. Aceste tablouri se numesc tablouri de interior.

Pictura are diferite trepte de execuție. Artistul se poate opri la desemnarea conturilor, ca Genelli și englezul Flaxman. Acest soi de reprezentare renunțând cu totul la lumină și umbră și aproape cu totul la perspectivă, pronunțând numai forma, se apropie tare de reprezentarea plastică și anume de relief. Primul paș îl face artistul inzestrând figurile prin lumină și umbră cu trup și rotundime. Artele grafice stau pe aceste două trepte, ca: xilografia, litografia, siderografia, stampografia. Fotografia trece numai în ochii fotografilor de artă. La pictură propriu zis deosebim pictura »al fresco« și pictura de cadru. Tablourile al fresco se zugrăvesc pe tencușă umedă; cea ce nu poate zugrăvi artistul din cât a făcut zidarul într-o zi, trebuie rupt jos seara, și făcut din nou a doua dimineață. Acest soi de pictură cere din această cauză ca artistul să lucreze iute, îl silește a avea mai mult în vedere întregul de cât amenunțele, etă de ce au un aspect monumental. Cea mai grea problemă pentru pictura al fresco este de a împlea întocmai cu un anume tablou întregul spațiu, d. e. un mur, o cupolă, un tavan. — Picturile de cadru cer și suportă o execuție mai minuțioasă a amenunțelor. Și mosaicul este un fel de pictură, er cusăturile cu fir, măregele etc. ale damelor sunt un fel de mosaic. —

XXIII.

Etă-ne ajunși la acea artă pe care elini o numea cu preferință »a muselor.« Această artă »musică« cuprindea toate artele în care se folosesc de mediu de reprezentare tonul și ritmul așa dară: muzica, poezia și retorica. Abia la poporele creștinesci numele »musică« se restrinse la acea artă care reprezintă frumosul prin tonuri.

Muzica nu putu ajunge la dezvoltarea ei perfectă de cât prin cultura creștină, care adinci și liberă viața sufletească într'un mod precum m-i fusese cu puțință anticități păginesci.

Elinii erau mari în claritatea și bogăția intuițiilor, ei produsera sublimul în plastică, mai cu seamă în arhitectură și în sculptură. Căntecul lor este epopeia, adică poezia care să adreseze mai cu seamă la intuițiunea noastră, și reprezintă lumea materială.

Singurul fapt că elinii, cari aveau atât sens pentru arte, nu întâră și nu putură înainta în muzică, este deja o dovadă destul de suficientă pentru axiomul, că arta tonurilor este condiționată prin dezvoltarea vieții sufletești. Și ea, ce-i drept are de a face ca fie-care altă artă cu reprezentarea frumosului, adică cu compunerea frumoasă a tonurilor; dar resăriră acestui frumos presupune o viață agitată și mișcată a sufletului, care stăruiește a se manifesta prin înțimitatea sa prin ton.

Unii susțin că cuprinsul și forma muzicii ar fi frumusețea.

ca la orice altă artă, însă asta nu este just, căci muzica are de a face cu exprimarea simțimentelor.

Pentru ca să ne lămurim în această privință, este necesar ca să vorbim mai întâi despre ton.

Lumina ne arată lumea reală în totă varietatea și splendoarea ei; totuși însă se oprește numai ca o ficțiune externă dinaintea noastră, se ocupa mai mult cu mintea noastră decât cu sufletul nostru. Ce ar fi însă întreaga splendoare a primăverii, decât n'ar rezuna cântarea păsărilor, decât nu se-ar auzi frământul frunzelor și vocea voioasă a animalelor și a oamenilor! Ce ar fi totă natura, decât n'ar vijăi apa, n'ar durdui tunetul, n'ar șuera vântul, n'ar pocni focul, decât nici o mișcare n'ar da nici un sunet. Ar fi mută și întepenită viața ei. N'ar fi viața adevărată, căci n'ar aduce interiorul nostru în vibrațiune conglăsurătoare, nu ni-ar putea pune în starea de compătimire. Cu tonurile își câștigă lucrurile semne de viață, pe care ni le dă, cu care apela la compătimirea noastră și încetează de a fi chipuri indiferente. Un om, care n'ar avea voce, pentru a mi se descoperi, m'ar rămânea în vești străin; numai prin graiul său deschide interiorul său dinaintea mea, își manifestă personalitatea sa.

Retorul care nu voiesc a influența numai asupra minții ascultătorilor său, ci care doarește ca să cuprindă și inima lor; să îmboldescă simțimentul și voința la compătimire activă, trebuie să se folosească de mijlocele musicale ale tonului; va înălța și va slăbi vocea sa, va aduce în cuvintele sale o cadență plăcută, prin accentul său va pune una în lumină, alta în umbră și treptat va ajunge la o frumoasă impresiune totală. În graiul obișnuit, când este vorba de a ne exprima și de a comunica închipuirile; ideile, dorințele și rugămintele noastre, de a da cuvântul minții noastre, ca atare, raportul tonurilor în adevăr rămâne pe al doilea plan, cu toate că nu putem dice nici un cuvânt fără ca să-i dăm o expresiune mai tare sau mai slabă, și nu putem pronunța nici o frază, fără un ore care ritm. Dar îndată ce ni s'a agitat simțirea noastră și ne îndemnăm a da expresiune simțimentului nostru, îndată ce inima este plină de aceia, ce gândesc capul: graiul nostru prin înălțarea și slăbirea vocii, prin cadență, prin accent, prin insistența și sonoritatea tonului dobândește o viață musicală și prin asta o elocință, care atinge nemijlocit inima. Însă poezia dobândește forma ei poetică numai prin muzica în care pune graiul său; ea, pentru a spori efectul său asupra sufletului se aliază cu cântarea vocală și instrumentală.

Artele plastice sunt în avantaj, prin claritatea formelor lor imprumutate de la lumea externă, poezia este superioară muzicii prin cuprinsul de idei, dar muzica posedă în ton un mijloc de reprezentare: tocmai prin faptul că se mișcă numai în viața timpului, că nu este mărginit prin nici o exterioritate a lumii trupesci, acest mijloc, adică tonul e în stare de a cuprinde sufletul cu atât mai adânc și mai sigur, și tot o dată singură în stare, de a manifesta și a exprima în mod estetic cele mai secrete mișcări ale sufletului nostru, care-și învelesc viața lor internă dinaintea oricărui intuițiune externe, și care deci nu poate fi descrisă cu cuvinte.

Când amuțesc graiul omenească, fiind afectul pre mare, pre adânc, pre susținut, fiind-că sublimul și profundul se poate numai simți și presimți, său și fiind-că simțirea este pre ruși-

nată și pré gingașe, pentru a se manifesta prin cuvinte; atunci sufletul omenesc trece la lumea tonurilor, atunci alérgă la graiul tonurilor și cântă, își vèrsă simțirea, séu pune pe artistul musical să-i o cânte, pe acela care scie să manifeste prin tonuri, ceia ce mișcă inima omului, in bucurie și durere, in credință și speranță, in dor și amor. Componiștii producând opere frumoșe de musică, represintă ritmul și armonia, fluxul și refluxul, disonanțele și consonanțele ale însăși vieței omenesci. Să nu credem însă că ei s'ar pune cu intențiunea expresă de a depinge vr'o simțire séu vr'o stare a sufletului, séu de a se întrece cu graiul omenesc; nu, ei ascultă numai de rivna lor, care îi imboldesce de a produce in tonuri. Dar cu cât e mai curat graiul tonurilor ca atare, cu cât tablourile de tonuri ca atari sunt mai perfecte, cu atât mai curat se reflectă in lumea tonurilor lumea vieței noastre intime, cu atât mai spirituală și mai bogată este musica, cu atât ma adênc cuprinde sufletul nostru.

Viéta fie-cărui om sirguitor, care nu trăiesce numai pe de-a supra in lume ci și intim prin sufletul séu, este insoțită de un ritm de simțiri și de cugetări, pe care nu le bagă tot de-a-una in sémă, pe care însă totuș le resimțesce. Sunt pedeci și disonanțe, care 'se descurcă numai după o luptă mai indelungală, și éráș sunt momente de dispozițiuni fericite și de simțiri bune de forță, unde ne simțim, par' că am fi căpătat aripi care ne pórta cu ușurință peste tóte glodurile vieței. Tot așa precum vederea unui peisagiu nou și frumos îl recrează il însufleșesce și-l întărese pe călător, dându-i curagiu să mérgă inainte și-l face să uite de tóte greutățile suferite: astfel inima prin fie-care adevér, prin fie-care progres dobândit in viéta morală se pătrunde de simțirea fericitoare a harmoniei. Componistul aduce la expresiunea musicală acéstă ritmică și armonie a vieței noastre intime, dar curățită de tóte casualitățile, de murdăria și de praful pe care-l scormonesce însăș lupta, și liberată de povara pământénă, care impededă expresiunea curată a bucuriei și a intristărei noastre. Ascultând la harmoniele componistului, cufundându-ne in șirurile sale de tonuri, primim din mâna sa seriositatea și serenitatea, durerea și veselia, disonanța și eufemia vieței, însă purificată in elementul frumosului și înălțată la eterul idealului, și prin acéstă ne inveselim și ne mângăiăm. Tot așa precum ascultăm la adevératul poet cu inimă și cu simțire și precum exclamăm surprinși de făpturile fantasiei sale: așa-i, étă cât de bine cunoșce lumea, étă cât scie de bine cum i este inima omului! — tot așa ne cuprinde și componistul inima, decă scie să vorbescă de ceia ce a mișcat de atâtea de ori pe acéstă sêrmană inimă.

Pe cât de puțin se pôte detașa arhitectura, sculptura pictura și arta poesiei de viéta, tot atât de puțin se pôte detașa și musica, care de când lumea, era in cea mai intimă referință cu viéta sufletescă a omului, cu viéta sa religioasă, socială, poetică și festivă. A denoga musicei facultatea expre-

sivă este tot atât ca și când ai degrada un tablou plin de viéta la trépta unei arabesci. Decă cugetile și simțirile nu se pot exprima prin musică, atunci numai in dar au lucrat toți compositorii cari au compus cântece și texturi la opere și operete, atunci marșurile funebre ar fi bune și pentru ospețuri și musica de dans bună pentru slujba bisericescă. Tonurile, ce-i drept n'au valórea fină a cuvintelor séu a formelor visibile pe care le produce pictorul séu sculptorul, și se pot explica in diferite moduri; unul și acelaș cântec se pôte concepe de diferiți compositorii in mod diferit și cântece bisericesci cu cuprins diferit, să cântă după cum scim cu una și aceiaș melodie. Dar nu trebuie să scăpăm din vedere, că la tonurile cântate incet, cum se întéplă cu cântările bisericesci expresiunea e mai sêrbătorescă, și că in biserica acésta se cere mai cu sémă. Nicî musica instrumentală, care nu este insoțită de cuvinte, nu rămâne fără efect asupra vieței naturei și a ómenilor. In suflet se oglindesce lumea; prin imprejurimea in care trăim, prin ómenii, cari au influință asupra noastră, prin imprejurările timpului, in care trăim, acéstă lume se forméză tot așa prin auđ, cum să forméză prin vederea ochilor. Étă de ce este in stare compositorul de a caracteriza indirect vieța, influințând direct sufletul. Musica are, tot din acéstă cauză nu numai putere lirică, ci și epică și dramatică. D'aceia a putut un Haydn cuteza să depingă intunecimea și valorile caosului din care apoi se făcú lumina creatrice, dioa și cu ea ordinea și concordanța lunei. Musica sa este ceva mai mult de cât o simplă acompaniară a textului biblic.

Dar să ne întórcem la definițiunea noastră. Musica are de a face cu formele frumoșe de tonuri și numai cu ele: dar precum in tot domeniul artelor nu se află nicî o formă fără cuprins, și precum in viéta omenescă peste tot subiectivul își dá mâna cu obiectivul: așa in musica ceia ce ne imbucură și ne mulțămesce este manifestarea perfectă a ideii concepute in spiritul componistului. Acela care nu este in stare de a loca plenitudinea spiritului și sufletului séu in operile sale musicale, care nu face de cât a inșira tonuri, fiă ele cât de bine sunătoare și cât de exact compuse, pe acela îl putem asemena cu un pictor, care inșiră la o laltă numai culorile frumoșe séu cu un desemnătr, care face un șir de arabesci, care pot se excite puțin fantasia, care însă nu ne pot mulțami, fiind-că nu ni spun nimic. Sunt poesii fără nicî o scădere in formă dar lipsite de ori ce conținut de idei séu de simțiri: aceste ni par deșerte și ne lasă nemișcați. Astfel să gălesc și piese musicale care nu sună réu și la care nu putem găsi nicî o greșelă altă, de cât că nu ne însufleșesc. Ele nu are nicî un efect asupra sufletului nostru, fiind că sunt lipsite de spirit, de un cuprins viu. Nu ni spun nimic, nu sunt tálmacii simțirilor noastre proprie.

Decă musica s'a numit „graiul simțirei“ atunci asta s'a făcut cu drept cuvânt.

(Va urma.)

CAIU GRACCH.

Tragediă in 5 acte de Vincențiu Monti

tradusă de

Virgiliu Popescu.

(Fine.)

Scena 3.

I-ul cet. si precedentii.

I. cet. Caie asupra capului teu
Aternă un mare desastru. Aventinul
E tot incungiuurat de arme și se lătesce
Intre popor tare vocea, că Emilian
Ar fi cădūt de-o lovitură violentă:
Și tu și Sempronia a ta soră și Fulviu
Să ȳice că a-ți fi a lui asasin; ȳră Drusu
Intăresce acestă voce, și in tôte părțile
Merg repetindu-o limbile inimice.
Poporul murmură; și unul altuia
O șoptesce la urechiă și deja o crede.
Deja o crede? . . .

Incă și mai mult: el jură
Răsbunare pentru cel ucis. Eu ce încă
Nevinovat te cred . . .

Caiu. Poporul deja mă
Crede asasin? . . . (plăcă repede, ca eșit din fire.)

Licina. Ah opresce-te, ah ascultă
Barbare; opresce-te . . .

Corn. Unde alergă fca mea?

Licina. Lasă-mă, mamă.

Corn. Nu o incercă inzadar.

Licina. Mamă crudelă! . . . Ah eu sermana! Mai mult
Nu-l voiu mai vedé, nu nică-când!

I. cet. Nevinovat
E Gracch. Bine am făcut . . .

Scena 4.

Cornelia, Licinia.

Corn. Ah! revini-ți-oră,
Fica; pentru o durere escesivă nu-ți crea,
Acolo, unde nu sunt nefericiri. Iubescă tu
Póte mai mult de cât mine pe al meu fiu?
Totuși mă veđi liniscită, și eu sum mama.

Licina. Nu-l voiu mai revedé.

Corn. Un mai tare suflet,
Și-un plâns mai roman asceptam eu de la nora
Corneliei.

Licina. El alérgă in mórte secură; și tu-mă
Facă delict a-l plânge?

Corn. El alérgă, unde-l
Chiamă vocea sacră de onor.

Licina. Dar când îl vei vedé
Dinainte-ți inroșit de sânge, vulnerat,
Inbucătățit, tras in pulbere, atuncia
Ce vei face?

Corn. Ceia ce am făcut in ȳiua, când a

Cădūt a lui frate. Voiu primi a lui gloriă
Indestulită; și-mă va ține numele lui locul
De fiu in dulcea stimă a posterității
Credincioșe. Tu imită a ta tăriă
Și te linisceșce.

Licina. Eu să me linisceșce?

Nu mai ascept linisce, de cât de la mórte.
Rugul, ce a tale mână vor aprinde fiului
Teu, îți jur că va avé sociu.

Scena 5.

Cornelia singură.

Unde s'a veđut
O mai nefericită familiă și animă, ca acésta
Mai infricoșat tormentată? Eu, fca
Africanului major, mama a Gracchilor,
Pentru așa frumoșe nume o dată renumită
Și cerută la căsătoriă regiă, eu acuma
Nefericită nu mai posed din atăta
Strigat de cât duiósa strălucire a
Nefericirilor mele. Doui fii am fost născut
Romei, doui fii marinimoși; și ostenită
De-a sa libertate Roma îi ucide.
Și prin ce mână îi ucide! Ah! că a fi mamă
De animă mară e astăđi delict, și singura
Lauda-i a nasce scelerați. Dară astfel
De merit, să aibă mamele Opimiilor: mie-mă
Place a avea fii mai bine străpunși, sfășiéți
De cât infamă. Dară merg să urmăresc pe-acel
Nefericit . . . Dar vai! ce turbă e aceia?
Un sicriu funebru! Și pe spate-l pórtă
Trisții senatori. Oh vedere ce vinele mi le
Inghiață! E feretruul lui Emilian . . .
Anima-mă tremură . . . Și picioarele-mă abia
Au puterea de a se indepărta . . . Oh fică, fică
Blăstemată, ce ai făcut!

Scena 6.

Opimiu, senatori ce pórtă feretruul lui Emilian, lictori si popor.

Opimiu. Aice așeđai
Acel sicriu funest. — Popor, amică, senatori
Aice datorim ultimul și tristul
Tribut de pietate publică celui mai bun
Dintre muritori. Nică-când n'am avut mai dréptă
Causă, și nică-când nu vom mai avea, de lăcrimat.
Romanilor al vostru părinte, strălucirea
Imperiului ba a lumii, jace estinsă in acel
Feretru. Oh câtă vigóre, câtă mărimé
A perdut astăđi romana putință! Oh

Cât de bucuróse vor fi la acéstă scire crudelă
 A Asiei și a Africei popóre! Braciul
 Neinvins ce le făcea să tremure e fără de
 Mișcare și inzadar îl rechiamă la viétă
 Al nostru plâns . . . Quintu Fabiu, unde e?
 Mai nainte l'am văđut la a mea lature . . .
 Oh esci aice Fabie? In minte-mi răsună
 Tot-déuna, acea sentință sublimă
 A ta: Era, țieai, era destinul, că acolo
 Să fie imperiul lumii, unde se află un așa
 Mare suflet. — Eu mulțamesc țieilor că aice
 La noi il făcură să nască; dar mă dóre
 Că ni-l răpiră așa de iute și că ne stima
 Nedemni de a-l posede. — Oh Lelie! aice
 Esci și tu strălucite model de amicitia?
 Supărarea it opresce lacrimel: tu privesci
 Stupid și mut de durere, acel negru pat
 De mórte. Oh sermane! Ce cauți? Pe al têu
 Scipione, pe al têu amic? Éta-l invelit
 In veluri funebre, nesufletit, și pentru
 Tot-deauna mut, pentru tot-déuna. Nu vei
 Mai auđi dară ințeleptele și inaltele
 Lui cuvinte, inspirate de-amorul patriei
 Și vërsate de o sciință cerescă. Nu-l vei
 Mai vedea fulgerând intre inimiză și
 După nuorul bătailor inseninându-și
 Fruntea, intinđendu-și mâna binevoitoare
 Celor invinși și plângend cu densii și
 Mângăiandu-i, și-arătând in pace ca și in resbel
 Sub un aspect muritor o animă de numine.
 Fraged fiu, fraged frate, fraged amic,
 Liberal, curtenitor, moderat, modest,
 Cetățén perfect: tóte le avea adunate
 In marea sa animă virtuțile romane. —
 Acesta e eroul, pe care l'am perdut.
 Și in ce mod? — Quiriti, eu nu cerc, nu voiesc
 Să schimb al vostru plâns in furóre. Eu nu
 Voiesc să vë spun că s'a comis un mare
 Delict. Oh! nici-când să n'o sciți, nu nici-când, că un
 Asasinu v'a lipsit de marele vostru părinte.

1. cet. Vorbesce: voim să o scim.

Opimiu. Nu Romani, eu trebuie
 Să tac: Vë rog nu-mi buzele să vë
 Numescă pe ucigași.

3. cet. Numele, numele
 Asasinilor.

Opimiu. Deh! liniseți — fraților a
 Vostră mâniă. De ce să vë numesc, pe cei
 Vinovați, decă încă nu cunósceți nici probele
 Ne mai auđitei crime?

2. cet. Ei bine probele:
 Să auđim, să vedem probele.

Opimiu. Le voiți?
 Eu dar vë voiu rēdica velul, ce ascunde
 Aceia frunte onorată. Apropiēți-vē,
 Puneți-vē in juru-mi, și priviți. (Descopere cadavrul).

Popor.

Oh trist

Spectaclu! (Trăgēndu-se inapoi inspăimēntat.)

Opimiu. Vedeți cum prin suirea sângelui
 In față 's umflate tóte venele fruntei?
 Am văđut altă-dată, ascultați-mē atenți,
 Am văđut altă-dată cadavre de curēnd
 Abandonate de viétă, dară palide,
 Slăbinite îngălbinite. — In lupta estremă
 Ce-o face natura cu mórtea, sângele,
 Ministrul vieței sē cobóră la animă,
 Ca s'o ajute in o luptă așa mare. Ér când
 Gerul morți inhide a animei porți,
 Rēmāne, aice inert și nu mai reintórna
 Să colorescă a bucelor rose. Dar aice . . .
 Vedeți? . . . Intrēga față a nefericitului
 E plină de sânge și négră. Vedeți voi
 Aice livid și apēsat grumađul,
 Și impres degetele, ce l'au sufocat?
 Priviți pupilele. intórse, oblicue,
 Și de puterea mânei mai eșite din a lor
 Orbită. Vedeți cum găurele nasului
 Sunt delățite, semn de-o respirare constrinsă;
 Și aceste bracie intinse in tótă lungimea,
 Și aceste degete tóte deschise, ca
 A unui om ce se simte strins de grumađ
 Și se luptă până-ce puterea — il subjugă? —
 Și după atâtea semne poté-vom țiece óre
 Că prin intēmplare natură a eșit
 Din aceste membre sufletul ce le locuia
 Mai inainte? — Sufletul dreptului cu atăta
 Vătēmare, nu ah! nu abandonēză carcerul
 Pămēntesc. El nu fuge ca un inimiz
 Ce devastēză și lasă a furórei sale
 Urme; ci sē indepărtēză de cătușul mortal
 Plăcut și liniscit, ca un amic ce țiece
 La ajungerea terminului unei căi pline
 De greutateți, ultimul rēmas bun sociului
 Credincios in neplăceri; — Oh Romani! oh să nu
 Pótă a vostră privire, ca a mea vedē chiar
 Delictul?!

1. cet. El e chiar, e invederat; și noi toți
 Voim rēsbunare.

Popor. Da rēsbunare.

Opimiu. Și óre

Voire-o-ați, când vē-ar fi cunoscut că
 Cine a comis acéstă crimă? Eu încă nu
 Vē-am spus nice chiar numele vinovaților.

3. cet. Numesce-ni-i; spune-ne cine sunt și vei vedē.

Opimiu. Și nu vi-o spune destul de chiar insăși
 Vin'a? Cine-a putut'o comite? Cine a putut
 Să intre pe furiș in a nefericitului cameră
 Și să-l lipsescă de viétă in securitate
 Și in tăcere in mijlocul celor ai sēi?
 Lovitura 'mi pare așadară venită
 De la o mână domestică.

1. cet. Tăcere:
 S'ascultăm.

Opimiu. Intre cei mai scumpi ai lui avem dar să
Cercăm pe vinovat. Dar cine o să fie?
El era adorat de-ai săi servi; tot insul
Să bucură in el de un tată; tot insul are
Fi apărat cu propriul sânge pe al său domn.
Cine dar il ura?

1. cet. Socia.

Opimiu. La acest nume
Ved, o Quiriti a vóstre fecie palide
Și inmărmurite. Și totuși cui nu-i e
Cunoscut că o astfel de femeia ura
Pe al său bărbat? — Dar acesta, de și de animă
Cutezătoare potut-a ea óre, femeia și
Singură indeplini un delict atât de mare?
Nu: așa departe nu merge puterea
Femeiescă. Ce braci dar a ajutat-o?
Ar sci-o óre afla in al său cuget
Vre-unul dintre voi? — Tot insul tace și de
Gróza-i amuțită fie-care buză.
Eu nu mă incumet dar a vorbi mai departe;
Ci tac și eu.

1. cet. Nu, vorbesce, vorbesce liber;
Nu ne vătéma cugetând că intre noi este
Vre-unul ce să témă adevărul. Noi îl voim.

2. și 3. cet. Da toți voim adevărul, adevărul.

Opimiu. Lu-oiu spune.
Dar ertați-mi o singură intrebare. Voi juđi
A operilor și costumelor cetățenilor ce
Cugetați despre purtarea lui Fulviu?

2. cet. El e
Un nerușinat.

3. cet. El e inimic al lui Scipione:
Și eu l'am auđit alaltaeri amenințându-i
Cu cuvinte atrocí vieța.

1. cet. Și tóte acestea,
Le întăresc și eu; căci și eu eram de faciă.
Și ce întăresc voiu susținé in presința
A acelui vil și-a orí-și cui.

Opimiu. Ascultați dară
Acest nedemn roman (eu vorbesc de lucruri
Deja bine cunoscute) acest om intinat in
Crime și vițuiri iubesc pe a lui Scipione
Barbara femeia, și eu nu cerc cu ce
Amor. Sciu bine, că Scipione i-a fost oprit
Intrarea in propria-i casă; sciu cum fremea
Fulviu! și o scim toți pentru-că publice
Au fost a lui amerințări. Dar vai! că Fulviu
Nu s'a indestulit numai cu amerințarea
Unei atât de scumpe vieți.

1. cet. Și cialalți cine-s?
Spune-ne tot. Eu o cer in numele tuturor.

Opimiu. Voi o cereți și o cereți de la mine? Și voi
Nu sunteți aceia ce într'o di in for
Auđirăți pe Gracch strigând — Scipione-i un tiran,
E de lipsă să se stingă. — Și étă Scipione-i estins.
Étă crudela și infricoșata poruncă a lui
Gracch executată. Și când mă cuget, o Quiriti,

Că Fulviu in a sale lucrări a avut tot-déuna
Ca normă constantă a lui Gracch voință,
Că Gracch și Fulviu sunt o animă in doue
Trupuri, că unul e drudul, celălalt fratele
Aceleia ce se numea a lui Scipione sociă;
Când consider că pe neasceptate și in secret
Ajunge in astă nópte Gracch din Cartagine,
Și Scipione cade la moment asasinat;
In fine când observ a Gracchilor studiată
Negrijire in un lucru așa mare și profunda
Lor tăcere, când ei întâiaș dată are
Trebui (așa o cere caritatea, datorința
Căsătoritilor) să caute să cunoscă
Și se-și resbune; când tóte aceste lucruri
Infricoșate le frământ in minte-mi, pot eu óre
Să nu đic că . . . Dară ce să đic când iubit
Adorat și apărat e asasinul?

2. cet. Auđiși
Postumie? Nu-ți pare că drept raționéză
Consulul?

1. cet. Oh fără indoire Gracch e vinovat.
2. cet. Nice o indoință: el e vinovat. Dară ce să facem?
3. cet. Să aprindem a lui Fulviu casă și in mijlocul
Flacărilor să-l aruncăm imbucătătit.

2. cet. Și Gracch?

1. cet. Să-l abandonăm.

2. cet. Și voiesci tu să péră sėrmanul?

1. cet. Ei bine să péră.

Opimiu. Observă Fabie acele fecie.
A mea vorbire i-a turburat și confus pe toți.
Étă momentul de-a pune ultima mână la al
Meu desemn.

Scena 8.

Drusu si precedentii.

Drusu. Consule, alérgă. O crânceă
Bătaia s'a născut pe Aventin intre
Soldați și plebei. Pretotindenii e sânge
Și teróre. Gracch a vorbit și poporul
Aprins de fulgerul caldei lui elocințe
A apucat ferul, petrele și făcliele.
Furórea subministra armele; și strigând
Mórte in un mod infiorător ție și senatului
Cu un impet sângeros se arunca in guardiă.
Ai tēi rădică sulita și spada și in tóte
Laturile se face sânge și măcel. Deja
E străpuns Fulviu și mușca pământul.
Sceleratul a fost prim la tumult și prim și la
Fugă; intre ruinele unei băi deșerte
Și-a cercat scăparea. Aice cu dēnsul
Era și cel mai mare fiu a lui, un tēnăr
Grățios, demn de un mai bun tată. Plângea
Acel vil nu pentru fiu, ci pentru sine;
Plângea din contră pentru tată copilul
Și oferea pentru el nevinovatul său cap.
In deșert. Amēndoi 's trucidați. Dar intr'acea
Mulțimea poporului măresce: și numai cu greu

Pot Cretensii ține stavila torintelui
Ruinătorii, ce le vine în contră; și nu-l înfrâna
Nice strigarea tribunilor nice rugăciunea,
Celor cărunțiți. Lentul al senatului principe
O scie pré bine. Venerândul bătrân
Plin de merite și de pietate alergase
În mijloc; și lăcrimând și rugând — Ah fraților
Striga, ce furóre vă pórta? Sânge roman
E sângele ce vërșatî. Ah! pentru ȃei, pentru
Patrie, pentru mine ce-s al vostru, stați pe loc.
Ascultați! — La aceste cuvinte trădătorul
Acciar îi despica cõsta cu o loviturã
De mórte. — Vedeți-l pe el însuși (Lentul se vede ră-
nit trecând scena proptit de un serv) trăgându-se
Espirând și sângeros, susțenut de mâni
Pietyse.

Opimiu. Oh vedere, ce și pe fiéra le-ar trage
La plâns! Priviți și vă înflorați. Oh popor
Orb, în lucrurile de onóre laciu, curagios
Numai în delicturî, étã întreprinderile
Gracchului têu: Emilian sugrumat, Lentul
Trucidat, Roma întrégã plinã de nervi
Și cele mai strălucite vieți în periclu, estrem. —
Și ce-i mai rămâne furórei lui? . . . Érá noi,
Ce facem noi? Asceptãm póte ca acesta
Sã ne desveneze între ȃei nostri domestici
Sociele, fii și mai pe urmã, pe noi însine?
Oh! rușinați-vé de-a vóstrã lașitate
De órba eróre ce v'a făcut sé-l adorați.
Eu, îmbrãcat cu aceia putere, ce mi-o increde
Senatul spre mântuirea publicã, vé dechiar
Pe Gracch de inamic al patriei, și pun preț
Pe vinovatul lui cap, ce-l consacru ȃeilor
Infernalî. — Pãrinților sã ne estindem toți
Sã jurãm cã-l vom 'résbuna.

Senatorii (cu mânilor pe cadavru). O jurãm.

Opimiu. Acum
O parte din voi sã prindã indatã strada
Pórtei Capene și sã insociéscã onoratul
Cadavru la strămoșescile morménturî. Restul
Sã vinã cu mine. Nice o întârȃiere. —
Lictorî sus cu securele; soldați la arme;
Senatorî spada afarã. Curagiu. Eu vé premerg.

ACTUL V.

Scena 1.

Licinia singura.

Ce lugubrã tãcere; ah Dómne! ce tristã
Singurãtate! Forul e abandonat, stradele
Deșerte; și nu véd trecând de cât dureróse
Și inspãiméntate frunți de bătrâni lãcrimândî,
Alta nu aud de cât gemete de mame
Și suspinurî și vaete de socîi ce plângend
'Și cer pe-ai lor fii și bărbați. Ah! și eu
Gem aice și-mî cer de la cer pe acel crudel
Ce în plâns mă abandona. Da crudele tu

Caie! Și potuși, potuși sã mă lași! Și tóte
Înzadar furã a mele lacrime! Cine
Mi-ar sci spune pe unde rêtãcesci? Cine
Mi-ar sci spune ah ȃeilor! décã mai trãesci?

Scena 2.

Licinia și Betrânul din actul al 3-ea reconducându-si pe tēnerul seu fiu din tumultul Aventinului.

Bētr. Ah fiule, iubite fiule! Nu resista, vino.
Tremurândelor mele mâni ah! lasã-le acel
Oțel. Nu merge nebunule sã-l petezi
Cu sângele fraților tēi; cãci frați 'ți sunt și
Inimiciî, ce-î înfrunți. . . Numeniî, îi veđi, cã
Stau în contra nóstrã; și romanele culpe
Au făcut sã se implinéscã în faturî ultima
Órã a libertății romane. Nu o póte
Mântui a lui Gracch virtute supremã:
Și tu, nefericite, cređi c'o vei poté?

Licinia. Eu tótã
Tremur . . . de la cap la picioré . . . Aș voi
Sã-i întreb . . . și vocea nu-mî esé pe buze.

Bētr. Nu mai mult: vino, rađem unic și scump
A ostenitei mele vieți; vin sã lãcrimãm
Împreunã ruina patriei nóstre și sã
Suspinaãm de durere, darã nevinovați.

Scena 3.

Licinia singura.

Celor doi de bunã sémã li-e cunoscut
Destinul lui Caiu. Și pentru ce darã nu
Cutezai sã-i întreb? óre pentru ce rece
'Mî suda fruntea? . . . Pentru ce numeni inimiciî
Suplicarea pãrinților 'și aflã strada
La a filor animã, și la cea a bărbaților
De ce nu o scie afla a socielor plâns?
Dar ascultã departe ce infricõșate
Strigãte? Ce rēsunset prin aer? Par' cã Roma
Tremura tótã . . . Ce o sã fiã? . . . Ah étã mama.

Scena 4.

Cornelia și precedentã.

Licinia. Ah mamã, unde-i Caiu? E mântuit? E în viétã?
(Cornelia trece scena fără sã-i rēspundã).
Nu, nu-mî rēspunde. Grãbitul ei paș, perduta
Ei fațã, tãcerea ei, ah vai! 'mî spun cã
Bãrbatu-meu e mort. Cine mi-ajutã? Nu mai pot.
(Sã lasã clãtinându-se pe treptele tribunici).

Scena 5.

Licinia și Cornelia ce reintra cu fiul lui Calu în bratie, urmata de libertul Filoorate.

Corn. Vino, serve credincios în urmã-mî . . . Ce véd?
Durerea a abãtut pe acéstã nefericitã.
Dar eu ce fac? — Deh, prinde scumpe Filoorate,
Pe acest nevinovat: alérgã și pórta-l
Neobservat în casa de mântuire a lui Crass . . .

Ah! alérgă, sbóră: amorului tēu il incred. —
Ridică-te fică; deschide-ți speranței
Anima: Caiu încă trăesce.

Licinia. Trăesce Caiu?
Și unde-i? de ce nu-l vĕd? De ce nu-i cu tine?
Ah! spune-mi, vorbesce.

Corn. Oh fică, ce-ți pot eu
Spune, ce să te întărescă și tot-odată
Să nu te înșele? . . . Stradele Aventinului
S pline de sânge. Infricoșată bătaia
Fac plebea și senatul; și se decide acum
Dacă va trebui să blăstēmăm de aci nainte
Noi tôte a noastră fecunditate, decât
Femeile romane vor avé să nască
Fii liberi séu sclavi. Intr'aceia dorm legile,
Și sē deștēptă delictete, ce au prins a mână
A justiției spadă infricoșată și merg
Percurēnd Roma și lovind cele mai libere
Frunți.

Licinia. Ce voesci să dicit cu acesta? Caiu așadară? . . .

Corn. Ascultă și curagiósă prepară-ți anima
Spre fortuna contrariă. — Scii că in apĕrarea
Renumelui séu el curse la Aventin să cuvinte
Poporului, să sufóce a lui Drusu și-a infamului
Și cumpĕratului Rabiriu calumni. El ajunsse
Nearmat in intréga sa persónă și armat
Numai cu scutul nevinováției vorbi,
Confuse pe trădători: restul 'l făcu prezența
Mea; căci și eu infocată mă grăbii într'acolo
Disprețuind pericolele. In popor deja
Era liniscea restabilită, când Fulviu
'L escită din nou la mânia, și a masacrului
Ce se întēplă de față el e escitătoriu
Și tot-odată și întâia victimă. Al tēu
Soț e in mijlocul acestei lupte, și vieța
Lui nu voiu să te înșel e in mare perichu. —
Eu alergai să-i fac scut din al meu pept să-i pun
De barem un pumnal in mână. Dar mulțimea
Nemésurată mă impededă, și într'o clipă
Mă vĕdui incungiurată de pumnale și
Sulite și tăiată calea de reintórcere.
Eu atunci animósă mă mișcai in mijlocul
Armelor și-arnele 'mī lăsară pretotindenī
Cu reverință trecerea. — Pre când intre
Masacrui și intre strigăte: alți accurg
Alți fug și eu, ținēnd a Velabrului parapet
Grăbeam inspăimēntată încóce al meu pas
Vĕdui in depărtare . . . Ah deilor! ce vĕdui! . . .

Licinia. Mamă termină de a mă maltrata; continuă
Ce-ai vĕdūt, spune-mi te rog ce-ai vĕdūt? . . .

Corn. Oh fică! . . . vĕdui sulite, secmī și pumnale,
Senatori, lictori și soldați, și in capul
Tuturor pe neimpĕcatul Opimiu: că unde
Alérgă, contra a căruī pept sunt atâtea
Arme și ure indreplate o scii . . . Dar pentru
Dei! nu te da pradă durerei desperate.
Inalt e perichul bărbatului tēu, dară

Și mai inalt crede-mi e a lui curagiu: și apoi
Sunt și numeni in cer.

Licinia. Da, însă nedrepti. Și
In ce numeni, o mamă, să mai ai speranță?
In aceia in a căror față fu ucis al tēu Tiberiu
Nevinovat? Voiesci ca de la aceștia să aștept
Mântuirea bărbatului meu? . . . De la aceștia? . . .
Oh eu delăsată! Sĕrmane Caie! De la
Cine să cer dară a ta mântuire? Cine să
Te-ajute? . . . Mai bine are fi a suplica pe
Tigri, mai bine a cere ajutor de la
Vĕnturī, de la furtună, de la marea ce tu o ai
Infruntat'o spre a veni aice a mântui
Roma sugrumată. Oh a patriei amor fatal!
Oh cruntă rĕsplată a virtuți! . . . Óre unde
Ah deilor! unde să-mi port piciorul, ca să nu mă
Urmărescă cugetul perdutului meu soț?
Aice s'a sculat in apĕrarea poporului,
Și-a sdruncinat pe cei nelegiuiti; dincóce
Plebea 'l salută de al ei părinte; de al lor
Mântuitor dincolo aleși ginților;
Tuturor le dedea binefaceri; era a
Tuturor speranță și rađem; și toți, oh lași!
Toți 'l abandonară . . . Deh voi coline romane
Voi rĕsbunați-vĕ de virtutea trădată,
Scóteți din fundament, derimați la pământ
Acéstă nelegiuită cetate, ce s'a făcut
Cuibul tiranilor și-a nemulțamitorilor,
Și pe mine ingropați-mē intre a ei ruine.

Corn. Mi se sfășie anima.

Scena 6.

1-iul cet. accure inspăimēntat si precedentele.

1. cet. Femeia ce faci?
Mórtea deja spĕndură pe-a fiului tēu cap:
Un preț e pus pe a lui cap: încă nu o scii? (Esă iute).

Licinia. Ceriule, ce auđi!

Corn. Ce dize? pe capul fiului meu
Pus un preț? ca pe cel a unui lotru infam? . . .
Romă crudelă, it mulțamesc pentru acesta
Cruntă vațemare. In fine 'mī recăștig a
Mea mândria, in fine mă recunosc. — Ești frica
Maternă din acest pept. — Să mergem fică,
Vin' cu mine, curagiu, vino cu mine.

Scena 7.

2-lea cet. alergând si el inspăimēntat si precedentele.

2. cet. Stați pe loc
Femei. Nu mergeți mai incolo, căci pretotindenī
E masacru și mórte necvitabilă.

Corn. Și-al meu fiu?

2. cet. Sĕrmană mamă! Tu nu mai ai fiu? (Esă indată)
(Licinia rămâne incremenită de durere).

Corn. Óre pentru-ce
Incep ér să tremur? Pentru-ce simț perii
Agitându-mi-sē de-asupra frunței? . . . Și rece

Mi percurge gróza prin vine? . . . Dar virtute
Nu mă lása.

Scena 8,

3-lea cet. si precedentele.

3. cet. Mângăe-te, înaltă dómná:
Al têu fiu e mântuit . . .

Lic. și Corn. Oh bucuriă!
Licinia. Mântuit
E al meu bărbat?

Corn. Al meu fiu! Deh! ennaréză . . .

Licinia. Ennaréză: anima-mi reintórnă, auđindu-te,
La viétă.

3. cet. Urmărit de Cretensî, și cerënd
De la toți un fer, pentru ca să móră ca
Un viteaz și negându-i-l toți nefericitul
Cu virtute desperată alerga să se dea
Préda inimicilor, scărbit de viétă
Și cu anima tare. Multele și întetítórele
Rugăciuni a amicilor rémași îi schimbără
Cu puterea propusul și-o piă datorintă
'L făcu să se conserve pentru patria, care
Ne face preceptul de a trăi, când a mori
Fără de folos pentru dênsa e lașitate,
Și-a trăi curagiu. Atunci constrins de atâtea
Rugăciuni el mai mult ca convins se întórse
Și se mântui în pădurea Furielor consacrată.

Corn. Și ce istorisesci tu mamei Gracchilor? O vilă
Fugă a mântuit dičí pe al meu fiu?

3. cet. Trebuia el
Óre să lase sbirilor infamî in un mod și mai
Vil ó așa nobilă viétă?

Corn. Și nu aveai tu
Dară un fer?

3. cet. Pentru inimičí e ferul, pentru
Amičí e al meu sânge: și acesta ó femeică
I l'aș fi dat, de mi-l cerea. — Infuriat
Pentru scăparea lui Caiu, Opimiu într'accia
Cu neomenoșii patricií și cu ai sêi sêlbatici
Săetători din Creta măcelăresce fără
Cruțare pe ai nostri, și in tóte părțile
Ucide pe resistenți, ér in fugători face
Să se saeteze mórtea. De asupra publicului
Resist numai singure generósele pepturi
A lui Pomponiu și Liciniu.

Corn. Și ceialtă plebe
Tot-deauna vilă și nemulțămítóre a
Abandonat pe-al meu fiu?

3. cet. Numeniú, ó femeică,
Și nu plebea trădară pe-al têu fiu; fac probă
Miile de umbre de plebei străpunși pentru
A lui Gracch causă, și încă străpunși in frunte
Și in pept. Tibrul s'a implut tot de a nóstre
Trupuri, și inroșata umbră imple vederea
De teróre. Și după atâta? . . . Dar se aude
Un sgomot de arme! Privesce: din tóte
Părțile inundéză poporul inspăiméntat.
Ah! de bună sémă ajunge crudelul consul.
Fugi

Corn. Eu să fug? Eu îi alerg in față.

Scena 9.

Caiu vine fugind si precedentii.

Caiu. Un fer
Ah mamă! un fer pentru dei. Să nu se póta
Láuda cu a mea mórte acel vil.

Corn. Acéstă laudă
Pentru acel tiran? — Nu, nici-odată.

Caiu. Deh! mamă
Un fer: tu 'l ai, intinde-mi-l: trage-mé din
Rușinea de a cădé in un mod vil.

Scena ultimă.

Opimiu urmat de patricii si soldati si precedentii.

Opimiu. Éta-l: in el
Aruncați-vé armele.

Corn. (Aruncându-se între Caiu și soldați). A vóstre lovituri
Nainte ca prin a lui pept, vor trece prin acesta.

Licinia. (Făcënd asemenea). Și prin acesta barbarilor!

Opimiu. Soldați indepărtați
Cu puterea pe acele femei; pe vinovat
Străpungeți-l. Al lui cap e sacru pentru
Publica bunăstare. Străpungeți-l.

Corn. (Cu ó mână invelinduși capul in mantelă, ér cu ceialaltă dând
repede un pumnal lui Caiu). Ah fiule,
Prinde și mori onorat.

Caiu. Te recunosc, ó mamă
In acest dar. Ér tu in acéstă lovitură
Recunósce pe-al têu fiu. (Sé ucide.)

Licinia. (Cu un țipet, cădënd amețită.) Oh deilor! eu mor. (Fine).

Nervii sistemului cerebro-spinal cu privire la funcțiunile sufletesci.

In tractatul despre >correlațiunea între trup și între suflet*) am arătat unele cazuri, din care se póte vedé influința trupului asupra sufletului și viceversa.

Pentru ca să putem pricepe mai bine legătura între suflet și între trup, este de lipsă, ca să cunoștem încétva con-

*) Veđi Nr. 6 al acestei foi.

strucția anatomică și fiziologia acelei părți din trupul nostru, care după experința, ce ó avem, mijlocesc acéstă legătură, precum și modul, cum se face acéstă legătură.

Organul, prin care se intermediază acéstă legătură este sistemul nerval.

Tóte impresiunile din afară se conduc in suflet prin mijlocirea nervilor, tóte reflexele sufletului in afară, tóte mișcările

se mijloacesc prin nervi, toate lucrările sufletesci presupun orecare conlucrare a sistemului nerval.

Sistemul nerval și anume acei nervi, cari servesc spre indeplinirea funcțiunilor sufletesci vor forma obiectul acestui tractat.

Elementele sistemului nerval se reduc în privința anatomică la 2 feluri de formațiuni.

Aceste formațiuni sunt: 1) fire de nervi; 2) celule.

Mai multe fire nervale, care se întind și se împletesc unele pre lângă altele formează trunchiuri și împletituri de nervi. Aceste ramificându-se prin tot trupul nostru ajung până la suprafața lui și formează așa numitele părți periferice ale sistemului nerval.

Mai multe celule acumulate una lângă alta formează așa numitele părți centrale ale sistemului nerval.

Nervii, cari servesc pentru indeplinirea funcțiunilor sufletesci, sunt nervii cari compun sistemul cerebro-spinal*). Aceștia sunt: 1) creeri, 2) măduva din osul spinării și 3) nervii periferici.

1. Creerile sunt o masă moale, care împle tot craniul (căpățina) și constau din mai multe părți diferite în privința anatomică și fiziologică. Întru-cât ne împartă în acest tractat luăm numai împărțirea principală în creeri mari și în creeri mici. Prin gaura ce se află la partea de jos a craniului stau creerile mici în legătură cu măduva din osul spinării prin măduva prelungită (medulla oblongata);

2. Măduva din osul spinării este o masă de ganglii de coloră cenușie, care începând de la medulla oblongată se întinde prin mijlocul coloanei vertebrale în jos. În măduva aceasta intră și din ea es rădăcinile nervilor periferici.

A. Nervii periferici se numesc firele de nervi, care cu un capăt sunt așezate într-un centru ganglios, era cu celălalt capăt într-un loc periferic. Centrul ganglios poate fi și creerile și măduva din osul spinării. Locul periferic poate fi și un muschi, și un organ senzual, d. e. ochiul, urechea, nasul, limba cu ceriul gurei și suprafața pielii. Dacă locul periferic este un muschi, atunci nervii respectivi au mențiunea de a produce contractiunea muschilor și prin aceasta o mișcare. Nervii aceștia se numesc motorici; pentru-că prin ei se produc mișcările trupului; dară dacă locul periferic este un organ senzual, atunci nervii respectivi au mențiunea de a duce o impresiune externă spre centru — spre creeri. Nervii aceștia se numesc sensitivi, pentru că prin ei se produc simțirile.

Precum în privința structurii așa se deosebesc aceste trei feluri de nervi și în privința funcțiunilor lor, și anume:

1. Creerile mari sunt acel centru al sistemului cerebro-spinal, în care trebuie să se proiecteze iritațiunile nervale, pentru ca să avem cunoștința de ele. Creerile mari se privesc de organul acela în care se petrec procesele superioare ale vieții noastre sufletesci.

2. Cu privire la măduva spinării s'a spus mai sus, că în măduvă intră și din ea ies rădăcinile nervilor periferici; fie-care fir de nerv se despice, înainte de a intra în vertebra, în două rădăcini, dintre care una este pentru nervii motorici

*) Cerebro-spinal de la cuvintele latine: cerebrum (creeri) și spina (spinare).

și cealaltă pentru nervii sensitivi. Măduva are o funcțiune dublă a) ca centru funcționează astfel, că primește iritarea sensibilă a nervului periferic și o preface în impuls motoric conducând escitarea primită în rădăcina nervului motoric și provocă astfel o mișcare fără prealabilă conlucrare a creerilor d. e. punem mâna pe soba ferbinte, ne ardem — și depărtăm mâna de la sobă, înainte de ce avem conștiință, că ne-am ars, va să zică am făcut mișcarea mâinei, înainte de a ajunge la creeri simțirea produsă prin ferbintelă; b) ca conductor, conduce măduva din osul spinării iritațiunile nervilor sensitivi în direcțiune verticală până la creeri. În exemplu citat mai sus această funcțiune se petrece atunci, când excitațiunea provocată prin ferbintela sobei ajunge la creeri și noi avem conștiință, că ne-am ars.

3. Funcțiunea specială a nervilor periferici este conform mențiunii ce o au ei ca nervii motorici și ca nervii sensitivi. Nervii motorici conduc escitațiunea de la centru spre suprafața trupului în direcțiune centrifugală; era nervii sensitivi conduc escitațiunea de la suprafață spre centru în direcțiunea centripetală. Nervii periferici semănă în privința funcțiunii lor cu firele telegrafice, căci și ei conduc impresiunile externe spre părțile centrale (măduva spinării și creerile) și conduc escitațiile interne de la centru spre suprafață și produc o mișcare a muschilor.

Următoarele exemple din sfera celor mai elementare lucrări sufletesci ne fac ușor să înțelegem funcționarea concentrică și harmonică a acestor părți. Un mediu escitator d. e. o rață de lumină oficează ochiul nostru, nervul optic ca nerv periferic se escitează și conduce escitațiunea la părțile centrale — la creeri, ajungând escitațiunea în creeri avem conștiința despre acea rață de lumină și zicem că vedem rața de lumină.

În mod analog se produc simțirile din sfera auzului, a mirosului, a gustului prin mijlocirea organelor respective a urechei, a nasului și a limbei.

Ceva mai deosebit este procesul la simțul de pipăit d. e. O muscă umblă pe mâna stângă a mea; nervii periferici se escitează și conduc escitarea prin rădăcina senzitivă în măduva spinării. Ajungând escitațiunea în măduva spinării, pe de o parte se conduce în direcțiune verticală spre creeri, și eu am conștiința despre umblarea unei mușce, și, după cum se zice de ordinar, eu simț că umblă o muscă pe mâna stângă a mea; de altă parte se conduce escitațiunea în direcțiune orizontală spre rădăcina motorică: ajungând escitațiunea aci se conduce pe nervii periferici, care fiind cu capetul extern așezați în mușchii mâinei produc o mișcare, adică eu mișc mâna, ca să alung musca.

Ca parte elementară a nervilor se poate atinge aci și escitațiunea modului și a mediului cum și prin ce se produce escitare în nerv. Prin cercetările ce s'au făcut de când Galvani a descoperit electricitatea animalică, s'a constatat, că nervii sunt percurși de curenți electrici și escitațiunile nervilor constau într-o perturbare orecare a acestor curenți. Mai mare merit are în privința aceasta E. du Bois-Reymond, căruia i-a succedat a demonstra existența curenților electrici în nervi prin aplicarea unui „multiplicator“*)

*) Multiplicatorul este un instrument, prin care se poate observa cei mai fini curenți electrici.

Iuțela, cu care se transplantază excitațiunea într'un fir de nerv omenesc este de 61 de metri pe secundă, la broască este această iuțelă numai de 20 metri pe secundă. Iuțela în ganglii nu e constatată cu atâta exactitate, ca aceea a firelor de nervi. Resultatele acestor cercetări stau de altcum în acord cu experiența. Ori cine poate ușor constata faptul că între impresiune și între reacțiunea conșcie trece oarecare timp, a cărui durată variază după natura impresiunilor și după gradul de iritabilitate a indivișilor. G. H. Levres susține că diferența între funcționarea firelor nervali și între aceea a gangliilor constă în două însușiri diferite, atribuind firelor de nervi neoclititatea adecă facultatea de a conduce excitațiunea, ăra gangliilor sensibilitatea adecă facultatea de a simți; prin urmare cu drept cuvânt se pot asemena nervii periferici cu firele telegrafice care conduc electricitatea ăra centrele gangliose cu stațiunile telegrafice la care se conduce electricitatea.

S'a constatat mai departe că sensibilitatea sėu facultatea de a simți a centrelor gangliose nu se poate pune în lucrare, decât numai prin excitațiunea firelor de nervi și nici de cum prin aceea, că aficiam părțile centrale direct printr'un mediu excitator.

Acastă aparițiune este a se înțelege așa decă d. e. s'ar deschide craniul (căpătină) și s'ar aduce o lumină lângă creeri, nu s'ar produce în sufletul individului respectiv reprezentațiunea vederei luminei — un fapt destul de paradox, că scaunul simțirilor direct nu simte, ci numai indirect prin mijlocirea firului menit pentru reprezentațiunea luminei, și anume la exemplul amintit prin mijlocirea nervului optic, care se întinde de la retina în creeri.

Aceste ar fi în genere de observat în privința structurii anatomice precum și în privința funcțiunii nervilor, cari compun așa numitul sistem cerebro-spinal.

Se nasce acum întrebarea, că oare acești nervi sunt cu totul izolati de ceilalți nervi meniți pentru funcțiunile vitale?

Atât anatomia cât și experimentele psihice ne arată, că sistemul nervilor cerebro-spinali nu este izolat de ceilalți nervi din trupul nostru, ci vin adeseori în contact unul cu altul prin unele fire, ce se întâlnesc în anumite locuri; de aci derivă posibilitatea influințării reciproce, ce se poate cunoșce de o parte din împedecarea mistuirii, când funcțiunea nervilor sensitivi e prė înțefită, și prin urmare sufletul încordat, și de altă parte din indispozițiunea sufletului de a se ocupa cu studii, când stomacul e încărcat.

După aceste considerațiuni generale nu va fi fără scop pentru completarea celor premise a mai atinge unele momente speciale de tot caracteristice și instructive în privința creerilor. Din tot aparatul menit pentru funcțiunile sufletesci creeri sunt organul principal cu menițiunea de a mijloci în mod fizic activitatea superioară a sufletului, de aceea numai psihologii ei și fisiologii și-au pus de problemă cunoșterea mai de aproape a acestui organ, care problemă până astăzi însă nu este nici pe departe deslegată.

Vom produce aci unele din cercetările și resultatele obținute în această privință:

Abnormități existente în forma externă a creerilor se reflectă și în facultățile psihice d. e. microcefalia și hydro-

cephalus arată o reducere a puterilor spirituale până la idiotism și împire absolută. Întru cât stă gradul de inteligență în raport direct cu volumul creerilor și cu numărul mai mare sėu mai mic al scobiturilor sėu al brezdelor ce se găsesc pe suprafața lor, experiența nu a ajuns la stabilirea unor reguli generale, de oarece s'a găsit în creeri mari și cu multe scobituri inteligență puțină și vice-versa.

Cu privire la funcțiunea creerilor este de observat, că hemisferele creerilor mari se consideră ca locul, unde se petrece toate procesele psihice. Numai până ce aceste sunt intacte este posibil procesul cugetărei, al sentimentelor și al voinței. Ruinându-se aceste devine organismul psihic o mașină complicată. Acțiuni sufletesci par a se petrece cu o conlucrare simultană a ambelor hemisfere, și anume așa, că ledându-se o hemisferă, funcționează cealaltă suplinind pe cea ledată sėu ledându-se amendou, funcționează și mai departe substanța ce mai este conservată.

Casuri în care o hemisferă ledată nu a alterat funcțiunile psihice, nu sunt rari, ca dovada ne poate servi următorul cas: Unui tiner de 16 ani i s'a spart capul la osul parietal așa de tare, încât, când l'a legat a trebuit să i să depărteze o particică de creeri. Când s'a legat o două oară i s'a mai depărtat o particică. După 18 zile a căzut pașientul din pat, de nou i-a mai ieșit o parte de creeri afară. După 35 de zile s'a îmbătat pașientul, a rupt legătura dela cap și cu ea și o parte din creeri. Medicul opiniona, că partea, care a mai ramas este aproape de „corpus callosum” care legă hemisferele creerilor. Făcându-se mai târziu omul sănătos, se dice, că și-a păstrat inteligența pe deplin a ramas însă hemiplectic, adecă jumătate paralisat.

Sunt casuri, în care s'au ledat ambele hemisfere în dimensiune mai mică și inteligența indivișilor respectiv a ramas intactă; astfel descrie Trousseau un cas și ne spuse că unui oficer i-a trecut un glonț drept prin partea anterioară a capului, fără ca să se fi observat nici în privința trupescă, nici în cea sufletescă cea mai mică vătămare.

În ceea ce privesce funcțiunea creerilor în diferitele părți susține frenologul Gall († 1828) că anumite facultăți sunt localizate în anumite părți ale creerilor. Unei facultăți mai mari spirituale îi corespunde o dezvoltare mai voluminoasă în partea respectivă a creerilor; ba s'a atribuit diverselor facultăți spirituale diverse terene. Deși unele deducțiuni ale acestei teorii sunt făcute cu oarecare arbitriu, totuși s'au descoperit unele fenomene care servesc ca probe pentru principiul localizărei. Așa s'a constatat, că mișcări conduse de voință și simțirile conșcie sunt în creeri mari.

După depărtarea (exstirpațiunea) hemisferelor creerilor mari nu se mai poate face nici o mișcare volnică, nici nu se poate produce vr'o simțire, însă mecanica și echilibrul mișcării se conservă câtă vreme rămâne intactă partea mediă a creerilor; de aceea se poate considera partea această ca organul dirigent pentru executarea armonică a mișcărilor. Experimente de felul acesta s'au făcut la animale, la care s'a constatat, că decă li se exstirpă partea superioară a creerilor mari și li se lasă partea mediă acestora, sunt în stare a și susține echilibrul trupului, și că această facultate o pierd, îndată ce li se atacă partea medie.

Cu privire la creerii mici este de observat că fiind o continuare a măduvei din osul spinării, de aceea au și ei cele două funcțiuni ale acesteia, adică de a conduce horizontal și vertical, prin urmare și prin lucrarea creerilor mici se produc mișcări reflexive, numai că iritarea motorică se transpune la un complex întreg de nervi motorici și de aceea domnesce în mișcările reflectate o mai mare ordine și un fel de automatie.

În cele expuse s'au arătat mai mult numai în trăsăturii generale structura anatomică și fiziologia nervilor cerebro-spinali, pentru de a cunoște încă ceva mecanismul acestui aparat menit pentru funcțiunile sufletesci, căci și cu atât trebuie să ne in-

destulim știința anatomiei și a fiziologiei n'a ajuns așa de departe, ca să ne arate, prin ce fel de procese particulare ale acestora se produce mulțimea de fenomene spirituale și putem dice, că nu va ajunge din cauză că după cum ne spune Fantoni »țesătura creerilor e obscură, morburile lor sunt mai obscure și funcțiunile lor și mai obscure.« Dacă ar exista un grad mai înalt ca superlativul apoi obscuritatea funcțiunii creerilor afirmată de Fantoni înainte cu 2 seculi s'ar scărița la acel grad prin cuvintele ce le-a exprimat Hyrte aproape în zilele noastre »că construcțiunea internă a creerilor este și rămâne probabil pentru tot-deanna o carte închisă cu șapte sigile și peste aceea încă scrisă cu hieroglife.« Dr. N. Pop.

V A R I E T Ă Ţ Î.

Dina Sântă-Mariei la Sinaia.

Răpit de curiositatea de a asista și eu odată la festivitățile ce se fac în ziua de Sântă Măria la Sinaia, plecai cu o zi mai înainte, adică Sâmbătă, desdediminătă; la 9 ore ne aflam în Predeal și, după un scoboriș de 2 ore, sosirăm la locul destinațiunii. Hotelele erau încă neocupate, pentru-că nu sosisse nici un tren de persoane. Am tras la hotelul »Sinaia.«

Trebuie se permit că serbătorea Sântă-Mariei, hramul monăstirei, așa cum se celebrează de prezent în Sinaia, a devenit o serbătore din cele mai populare. Public nenumărat alergă din toate părțile României pentru a lua parte la ea atrasă de oparte, de farmecul răpitor al poziției, care este punctul cel mai poetic din sinul tainic al Carpaților, ăr de altă cuprins de dorul sacru d'a vedé pre suverana și suveranul României conversând și petrecând cu poporul seu iubit.

Cam pe la 3 ore d. a. etă sosesc un tren de la București. Pasagerii furnică în toate părțile pentru a se ncuartira.

Disponând de timp am hotărît să facem o preambulare și se recunoscem terenul, care ne invita cu atâta farmec. Astfel am admirat vtile frumoșe ale aristocrației române, am vedut monăstirea vechiă și nouă, palatul regelui dimpreună cu casa de vânătoare, — tot edificii rădicate de acum 3—4 ani. Ce bucuria ne-a cuprins când ne vedurăm înaintea monăstirei. Cea dintâiu privire ni-o aruncărăm asupra vânătorilor, cari păziau la cele două porți ale monăstirei. Curioși a vedé și internul sântului edificiu am intrat în monăstire fără să ne opréscă cineva, séu fără se întrebăm pe cineva, decât ne e permis ori nu. Interiorul monăstirei era foarte împodobit cu diferite icône și lucruri sante. Câți-va călugări țineau serviciu D-queșe; am asistat cu evlaviă la rugăciunile lor sante și, făcând mai multe închinăciuni, am eșit din monăstire și am vizitat diferite chili, cari servesc de locuințe pentru călugări. După acesta ne îndreptărăm către palatul regelui, situat ceva mai pe deal de cât monăstirea și înmjurat de brați seculari, înfăcișând un tablou din cele mai frumoșe, ce numai îi poți închitui.

Palatul nu este încă terminat. Din depărtare, vedând mulțimea de turnulețe, îi se pare ca o biserică. Despărțămintele diferite din internul palatului ne surprinseră mai cu semă prin plafonul, care se înfrumusează cu figuri de gyps colorate în forma stejarului, semănând astmod într'adevăr unor stâlpi de stejar. Până astăzi palatul a constat cam la 6 milioane franci.

Tot ce mai pot dice despre palat și poziția lui este că, priveșcea frumoșă, ce o împrumută de la pădurea desă și pururea verde, n'ar fi pututo avé în alt loc, de cât în acela unde se află.

Încântați de cele vedute și apropiându-se séra, ca să nu întârziăm, ne-am scoborit de vale spre hotelul, unde eram în cortelați.

Amintesc că dintre toate edificiile frumoșe ale aristocrației mai de admirat sunt palatul principelui Șutu și al generalului Florescu.

Séra pe la 8 ore începu musica militară a cânta într'un foisor din fața hotelului. La aușul muzicii toți oșpeții veniră și făceau promenadă.

A doua zi Duminecă, d'odată cu ziorile ne trezirăm în sunetul muzicii, cântecelor duiose și patriotice executate de capela militară.

Pe la orele 9 eșind din hotel nu se vedea alt ceva de cât omeni îmbrăcați în fel de fel de costume serbătorești.

Cea dintâiu mișcare, ce făcurăm acum de la hotel, fu că ne îndreptărăm spre monăstire unde se dusese și regele împreună cu regina. Monăstirea de și nu e prea spațioasă, totuși la astfel de ocaziuni cuprinde preste 3 mii de indiviți. În monăstire privirile tuturor erau îndreptate mai mult asupra regelui și a reginei, cari ședeau în două strane deosebite de celelalte prin mărimea, frumuseța și colorea lor cea albă.

La eșire Maiestățile lor luând anaforă deteră fiă-care câte-o bucătică de pâne la doi copilași din apropiare, anume regele unui băiat, regina unei copile.

După finirea serviciului divin eșiră mai întâiu din monăstire M. L. regina și regele, damele de onore și mai mulți ofițeri înalți, între cari vedurăm pe generalul Davila și alții. Toți aceștia să duseră împreună spre locuința regelui.

Ca și în anii precedenți, așa și acum, persoanele fruntașe, după eșirea din monăstire, fură invitate în o odaiă în curtea monăstirei, unde fură regalați din partea călugărilor cu un fel de rachiu, numit țuca, precum și cu o dulcătă cu apă rece, cu stafide, smochine, bombone, franzele (colaci) etc.

Pentru omeni de rând se face o pomană generală în curtea monăstirei. Spre scopul acesta se întinșeră două mese lungi de scânduri, pe de lături cu lavite. Se serviră apoi verze cu carne fierte într'o olă de pământ cam de vreo 60 litre, ăr mămăligile respectabile făceau se se cutremure mesele de greutatea lor.

Cătră orele 12, trei trenuri de plăcere, unul din Brașov, done din București, aduse un potop de oșpeți, între care vedurăm mulți ofițeri din armata română.

La 12 ore musica militară ără delectă cu tot felul de piese. Cea mai mare plăcere ce o pôte simți cineva aici o cauză jocurile, cari se aranjază după amăzi pe o livadă lângă monăstire dinaintea locuinței regelui. La unul din acestea jocuri luară parte mai cu semă soldați (vânători) staționați în Sinaia și fete de țeran. Acești soldați, după cum sunt toți soldații după ce dau de vreo petrecere, jucau cu o iusflețire foarte caracteristică. Între toate jocurile mai interesant era așa numitul »rățuca.« Acesta se joca numai de feciori, cari după-ce se învêrt 2—3 pași, se opresc, bat pe tact în palme și strigă din gură pățaniile raței. Capela muzicanților e com-

pusă tot din soldați. Erau doi cu viole, é al treilea cânta dintr'un instrument numit »muscal,» cu care scotea nisce tonuri foarte inalte. Unul dintre violiniști cânta cu gura nisce cântece populare, cari produceau o ilaritate foarte mare.

Cum se veseliau acești soldați când puteau juca cu câte-o fătă de țeran îmbrăcată în pitorescul costum național. Bucuria lor creștea încă mai tare și jucau cu atât mai mare foc, când intrau în jocul lor și ofițeri, cari foarte adese, fără nici o jenă se puneau în capul jocului și conduceau brâul.

Mare bucurie își arătă d-l general Davila către popor prin aceea, că îndată ce se începură jocurile soldaților se dete jos din palatul regelui și puse nisce lăutari (țigani) se cânte la o horă de fete și feciori. Insuși d-l general lua de mână fete și feciori i-punea în dans și-i îmbărbăta la veselie. Pe timpul jocurilor MM. LL. și damele de onoare ședeau pe balcone și priveau cu mulțumire la frumosul spectacol.

După 5 ore, cea mai mare parte din spectatori, lăsând tinerii așa petrece după poftă se scobori de vale pentru așa trage sâma și cu stomacul.

Incepură apoi pregătirile de drum.

Ne-am depărtat cu impresiunile cele mai plăcute.

Un călător.

Un câine curajos.

Până în primele decenii ale secolului nostru, se obișnuia întrunele regimente, mai cu sêmă franceze și austriace, de a ține câte un câine; afară de cel ce trăgea toba cea mare.

Acel câine, așa numit al regimentului, însoțea armata la exercițiu, la manevre, în marșuri și expedițiuni. Astfel se întâmpla că acest câine era coprins de un spirit militar și 'și însușea nisce obiceiuri cu totul militare.

Despre un asemenea câine, unul dintre cei mai curioși membri ai genului său, se povestesc fapte cari sunt bazate pe cel mai mare adevăr și cari sunt întărite prin martori numeroși și demni de credință.

Moustache — astfel se numea curajosul câine — era făt în Normandia, în orașul Falaise 1799. În etate de 6 luni fu adus la Caen, unde se perdu de stăpânul său și unde dete peste o companie de grenadiri, care mergea spre Italia. Cântarea și însuflețirea soldaților atrase pe Moustache. El urmă după trupe și fu adoptat de soldați, căci cu toate că era murdar, totuși atrase atențiunea tuturor prin inteligența sa.

„Acum nu avem nici un câine în regiment, dișe un tânăr toboșar, el își va afla la noi nutrement, să-l adoptăm. Astfel câinele fu înrolat în mod sêrbătoresc în șirurile companiei.

Câinele învăță în curând să stea ca păzitor, să porțe o mică pușcă și să mîrgă regulat după tactul muzicii.

Instinctul îi dicta ca să lingusască pe fie-care bucătar și acesta era singurul om din companie, către care se arăta cu deosebire îndatoritor.

Compania ajunsese în Italia. Moustache sui împreună cu soldații St. Bernhardul: peste care Bonaparte conduse trupele sale în Piemont. Pe lângă toate greutatele, în mijlocul zăpezii și gheței, el fu tot așa de vesel și mergea tot așa de sprinten pe înălțimile cele piezișe, ca și cum ar merge la mîncare. Nu trecu mult și în Piemont fu sunțit inimicul, câinele se obișnuia la sunetul tobei și la detunătura puscilor și făcu curând un serviciu mare armatei.

Un despărțământ austriac, care era în valea Belbo și pe care francezii îl credeau cu mult mai departe, înaintă în timpul nopții ca să-l atace și dacă n'ar fi fost câinele, acest plan le ar fi reușit pe deplin austriacilor.

Credinciosul Moustache, da tocmai ocol lagărului francez, mirosind și ascuțindu-și urechile. De odată auzi nisce pași cari se apropiau, presimți apropierea inimicului și dete de seire prin lătrat de pericolul amenințător.

Sentinelele armate observă că inimicul se apropie, lagărul

fu alarmat și în puține momente toți stau gata de bătae. Inimicul vădânduși planul nimicit, se retrase în grabă îndărăt. Când se lumină de ziua, regimentul declară, că Moustache a făcut serviciu însemnat patriei și de aceea trebuie să i se asigureze o existență onorabilă.

Pentru a face acesta, colonelul porunci ca câinele să fie înmatriculat în registrele regimentului și hotărî ca să i se dea o rațiune asemenea unui grenadir.

Îș pôtecineva închipui cât de fericit trebuia să fie câinele acesta. Tot-odată fu tuns cu îngrijire, căci avea păr mare, și i se puse la gât o sgardă pe care se putea citi numele regimentului; asemenea și bărbierul regimentului fu îndatorat ca să-l pieptene și să-l încrețescă părul de 2 ori pe săptămână.

După acesta se făcură o mulțime de lovirî, în cari Moustache păstră un sânge rece admirabil. Unde era lupta mai inferbîntată acolo era și el și nu voia nici prin rugări nici prin amenințări să se ferescă de glonțele inimice. În aceste lovirî Moustache primi întâia sa rană, adică o împunsătură de baionetă în solduri precum și alte sgarîeturi, dintre cari însă nici una în spate ceea-ce probéză bravura sa. Chirurgical regimentului vindecă ranele lui Moustache și acesta suferi toate durerile fără a se plînge ca și un veteran. Încă nu era de tot vindecat, când în 14 Iunie 1808, sosi ziua bătăliei celei mari dela Marengo, în care consulul Bonaparte învinse pe generalul austriac, Melas. Cu toate că schiopa, totuși urmă după stégul regimentului, pe care-l păzi foarte bine.

În tot timpul luptei Moustache nu încetă de a lătra pe inimic; numai cu baionetele îl putéu opri ca să nu se arunce asupra austriacilor. În fine, tot i se oferî ocaziune de a lua parte la luptă în felul său.

Un ofițer austriac avea un bulldog, care era asemenea în fruntea luptătorilor. Câinii se zăresc.

A să arunca asupra dogului și al apuca de gât — fu lucru de un minut pentru rășboinicul câine.

Ambii câini se luptară cu mare furie, Moustache de și mai mic se lupta cu mare curaj. De odată, o ghiulea de tun, veni șuerând și puse capăt acestui duel curios.

Dogul fu omorît, iar Moustache 'și perdu o ureche din rădăcină. Acestă întâmplare îl ameți pentru cât-va timp, dar îndată ce îl trecu amețela el se arătă tot așa de curajos ca și înainte și când observă că armata franceză după victoria câștigată se pune să se odihnescă, se întorse și el în lagăr mândru și liniștit.

Iubirea lui Moustache către soldații francezi era ceva de mirat. Numai cu ei voia să aibă relațiuni, către cetățeni arăta un dispreț suveran. Pe lângă aceea mai avea un instinct aprópe neexplicabil precum arată întâmplarea următoare: El adică se despărți de grenadiri fiind că voiau să îl pună în lanțuri și să unî cu o companie de vînători cari îl primiră bucuros. Nu mult înaintea bătăliei de la Austerlitz (așa numita bătălie a celor 3 împérați, din 2 Dec. 1805) se furișă printre francezi un spion; acesta cunoscea așa de bine limba franceză și avea un accent așa de curat, în cât nu deșteptă bănuiala nimănui și fără indoială 'și-ar fi ajuns scopul, dacă n'ar fi fost Moustache. D'abia mirosi credinciosul animal pe strein și de o dată scóse un urlet inspăimântător, aruncându-se asupra lui. La început nu se dete lucrului nici-o importanță, dar fiind-că câinii nu se liniști, toți se făcură atenți. Istetiimea câinelui era cunoscută, de aceea streinul fu arestat și dovedit de spion. Bravului Moustache i se decreta atunci o portie indoită.

Bătălia de la Austerlitz incepu, Moustache urmă după vînători cari îl adoptaseră, precum și după stégul lor, în tot cursul luptei.

Pe când ciocnirea era mai inferbîntată, el vădu pe stegarul regimentului său, înconjurat de o trupă inimică. Numai de cât alergă și el de a da ajutor: lătra și făcu tot ce i stete în putință ca să inspăimante trupa austriacă. Silintele lui

rēmaseră însă zadarnice. Stegarul cădu sângerând din mai multe răni și murind se înfășură în pânza stégului său.

Trei austriaci căduseră de loviturile francezilor, dar mai rămăseseră încă 6, cari voiau să puie mâna pe stég. Moustache se aruncă peste cadavrul camaradului și se arăta ca cum ar fi voit să ia el stégul în apărare. El 'și-ar fi aflat prin acésta de sigur mórtea de baionetele inamice, dacă norocul luptelor nu 'i-ar fi venit într'ajutor — o salvă de cărtușe, doborî la pământ pe austriaci.

Chiar Moustache 'și perdu cu acéastă ocaziune o labă; de acésta însă nu 'i păsă mult. Vêdându-se scăpat de năvălitori, el apucă stégul în dinți și se încercă ca să 'l ia de la cel cădut. Acesta însă în agonie apucase așa de strins prăjina, în cât căinele nu fu în stare că să 'o ia. Moustache nu se incurcă nici prin acésta: cu tôte puterile sale, rósé la stég și rupse zdrențele sângerate de la prăjină. Cu ele în gură, schiopătând, slăbit și sângerat se întorse în lagăr, unde după cum 'și pôte închipui ori și cine, fu primit cu cel mai mare entuziasm.

Pentru acéastă faptă i se făcu lui Moustache o deosebită onóre. Sgarda i se luă jos și după ordinul generalului Lannes, i se puse o altă sgardă roșie, cu o mică medalie de aramă, care purta următórea inscripție: Pe o parte: »El a perdut un picior în bătălia de la Austerlitz și a scăpat stégul regimentului său.« Pe cea-l'altă parte: „Moustache căine francez, a fost pretutindenî onorat și iubit ca un brav.“ Piciorul cel impușcat al căinelui fu amputat; Moustache suferi tôte operațiunea fără a se plânge, precum se cuvine unui erou și schiopătă de aci 'nainte cu mândrie și demnitate.

Fiind-că căinele era ușor de cunoscut, după medalia sa de onóre pe care o purta de sgardă, se dete ordin ca ori unde s'ar afla, să i se dea rațiunea unui soldat, astfel Moustache urmă pretutindenî după urmată. El stete mult timp la vânători.

Intr'o di, 'i dete unul dintre ei o lovitură cu dosul săbiei: numai decât părăsi Moustache pe vânători și merse la dragoni, cu cari făcu 2 expedițiuni în Spania, tot-d'auna, în tôte luptele și atacurile în fruntea regimentului.

Intr'o luptă din Siera Morena, el aduse în tabără calul unui călăreț mort.

Mai în urmă, intră în artilerie; în rândurile ei 'i ajunse mórtea. În bătălia de la Badajos — 11 Martie 1811 — el fu omorit de o ghiulea de tun. Moustache fu ingropat pe câmpul de bătaie cu sgarda și decorațiunea sa și i se așeză o pétră comemorativă, cu următórea inscripțiune: »Aci odihnesce curagiosul Moustache.« Spaniolii însă au stricat acest monument și osemintele acestui căine minunat le-au ars.

„Resb.“

Șahul și curtea sa.

Regele de astăzi al Persiei, Nassr-Eddin Șah Padișah, Șah în Șah din seminția Kacearilor, este acum în etate de 25 de ani. El n'a fost iubit de părintele său și deci a primit departe de curte o educațiune puțin îngrijită. Numai ajungând la etatea de bărbat, când la ori ce Persian începe să scadă puterea de acțiune fizică și morală, Șahul a căutat să recâștige ce a perdut, punându-se pe studiul sciințelor orientale și streine. Repetatele sale călătorii în Europa, pe cari nu le-a putut realiza de cât cu mari obstacole, l-au convins mai mult de cât tôte studiile, că în imperiul sórelui nu stau lucrurile tocmai așa bine, cum îi raportau favoriții și guvernatorii săi. Încercările mai dese de a introduce în țeră instituțiuni europene fac cel puțin pe locuri să se mai familiarizeze cu Europa și cu cultura ei și ori cum se mai lipese câte ceva ieș colea, ceea-ce pôte da ródé cu timpul. Numai din acest punct de vedere este a se aproba sprijinul puterilor europene, cari dau Șahului funcționarii și ofiterii pentru scopuri de cultură. Cu tôte acestea în Persia va merge lucrul încet cu civilizația și

toți europenii de acolo sunt unanimi în credința că după mórtea lui Nassr-Eddin va urma un timp fórte réu pentru țeră.

Șahul duce o vieță fórte regulată; el e de o constituție fizică robustă, ager, deștept, și se interesează mult de afacerile statului. Peste iarnă locuesce în palatul din Teheran. De aci plécă adeseori spre a asista la manevre militare, a-și vizita palaturile de la țeră său a face vânătoare. Diua petrece în Birun (camera bărbaților) cu afaceri de ale statului și cu audi-ențe. Séra se retrage la masă în Enderun (apartamentul damelor), unde rămâne până la 9 óre dimineța. Primăvera plécă din oraș cum răsare sórele, ca un adevérat șef de nomazi, mergénd de la un palat la altul, de la o grădină la alta, stând pretutindenî câte-va săptămâni. Vara se retrage mai sus spre munte, mai mult în valea Laar său la Șeristanek în Elburs. Mai în toți anii se plănuesc călătorii prin țeră, dar iarăși se lasă la o parte, căci guvernatorii provinciilor amenințați de o asemenea vizită fac tot posibilul ca să scape de musafiri așa de numeroși, cum este suita Padișahului. Plăcerile regelui sunt fórte modeste; pasiunea cea mai mare a sa e vânătoarea, cu care își omóră timpul cea mai mare parte a anului. Grandioșele curse de cai se fac primăvara și manevre militare tómnă. Muzică militară și artificie sunt la multe ocasiuni. Alte sêrbători nu prea se țin la curte. Numai odată Șahul a dat în reședința sa un prânz à l'européenne. În trei salóne au fost mese întinse și s'a servit într'adevăr elegant. Șahul n'a luat parte la masă, dar s'a arătat mai târziu și s'a bucurat de complimentele ce i s'au făcut de toți, ba a dis cătră ambasadorul englez, că va întruni societatea mai adeseori. Dar acésta nu s'a mai întâmplat; se povestesc, că i s'a prezentat un cont atât de exorbitant pentru acel prânz, în cât i s'a tăiat tótă pofta.

Când Șahul își părăsesce palatul călare sau în trăsură, acésta se anunță cu o jumătate de óră înainte printr'o impușcătura de tun. Mai de multe ori iese într'un elegant cupeu de sticlă, cu șase cai albi, până la pórtă orașului, unde apoi incalecă pe un cal. Înaintea cupeului alérgă ca la 50 de alergători regalii în gheróce roșii pantalonii scurți albi, ciorapi și pantofi, cu bizare căciuli de hârtie în cap, întocmai în forma cum erau odată la grenadirii regelui Frideric al Prusiei. Peste o sută călăreți din garda neregulată, în tunice negre, înarmați cu câte o pușcă, îl însoțesc ca și alergătorii până la pórtă. De acolo mulțimea se întorce înapoi și cu el merge numai o suită de 20—30 ómenii între cari și inevitabilul purtător de calium cu nergeléoa și tingirea de cărbuni, precum și supremul profos, adică calăul. Moștenitorul tronului Muzaffer Eddin este o figură elegantă de statură mijlocie cu trásurile feței fine și frumoase. Șahul nu-l prea iubesc și-l ține mai mult departe de sine. Lumea nu se așteptă la nimic bun de la domnia acestui prinț. Al doilea fiu Zill es-Saltan e guvernator în Ispahan. Acest prinț este cel mai deștept din fii Șahului, dar e și prea despotie. Din cauza mănecii sale pentru plăceri și aventuri îi dăc prințul Lutti. Așa se numesc bandele de vagabonđi, de cari există prin tôte orașele Persiei, mai ales în vesela capitală Ispahan și cari trăiesc în chefuri pe socotéla altora, procurându-și mijlocele necesare banchetelor lor prin tot felul de manopere, chiar și prin forță. Al treilea fiu Naiib-e Saltane e cel mai frumos dintre tustrei și e fórte respectat în Teheran pentru amabilitatea sa.

Europénul vede pe locnitorii feminini ai haremului regal numai atunci, când ies cu trásurile la preumblare. Acest convoi de harem este unul din fenomenele cele mai particulare ale Teheranului. 28 până la 30 trásuri de tôte formele, réu curățite și defectuóse, cu câte șase, patru său și doi cai, hamurile neșterse, cărpite cu sfóri, — lungul șir al acestor căruțe, conduse de băcți unsuroși în haine vechi albastre, nu face de loc o impresiune regală. Înainte și îndărăt merg călări eunucii, pe lângă trásuri alérgă păzitorii înarmați cu nucele, spre a goni lumea la o parte. Când un Persian întâl-

nesce acest convoiu, trebuie să-și întorcă capul, rezemându-și-l de perete. Și europeanul face bine să se dea la o parte seu cel puțin să nu se prea uite la figurile imbrobodite din caravana regală.

Palatul Șahului este, ca toate edificiile persiene ale celor bogați, un conglomerat de diferite case, zidite după capriciu, fără stil seu armonie. Intre edificii sunt grădini cu minunați platan, canale și basenuri. În interior întâlnim un amestec de lucruri frumoase și altele fără nici un gust. Mobile vechi persiane, canapele și fotolii cu pietre scumpe de toate culorile, mai ales covore prea prețioase, apoi între acestea mobile, icone și alte obiecte de o valoare problematică. Sunt de vedut și câte-va bune desene de mâna Șahului. În sala de primire și în camera de lucru a Șahului nu e mult gust nici regulă. Lângă acestea se află un salon de muzică unde stau clae pe grămadă peste douezeci de pianuri, orgule, flașneturi, etc. Acum de ce ani a fost în Teheran o franceză aventurieră, ce avuse misiunea să cânte la aceste instrumente, dar acum nu le mai folosește nimeni. Tesaurul se află într-o cămaruță, unde neprețuitele bogății stau imprăștiat pe mese și nici măcar minunatele costume ale Șahului, pline de diamanturi, perle și smaragduri, nu sunt închise în garderoburi. În mijlocul camerei stă o masă simplă și într-unul din saltarele ei stă pus cel mai mare diamant al Șahului, Daria-y-Nur, o piesă lucrată în formă de masă, și trece de unul din cele mai mari diamanturi din lume. În sala păunilor seu de încoronare se află portretul Împăratului Austriei, dăruit de acesta Șahului. Tot aci e de vedut un ce unic în felul seu, o jucărie a Șahului, un glob mare, pe care mările și continentele sunt reprezentate prin pietre scumpe de diferite culori; tot cu asemenea pietre sunt marcate și diferitele state și capitale.

„Resb.”

Găciturî.

DE ȘAH

de Arseniu Vlaicu.

'n	-nă	-re	La-	-re,	-mi	ochi	mi-
-tô-	dul-	Ce	stea.	Voi	-ne,	-tô-	curg
li-	věz-	In-	besc,	-cră-	din	-ma'n	mân-
-ger	-ci-	-ce	gân-	Ar-	iu-	-na	-dê-
-dûch	-dul	Sun-	-ne,	gea-	mi-e	drîl	-ni-
lu-	ti-	sê	-de'n	ce	mea,	ar-	-ci
rê-	-te-	tot	-lu-	-cesc.	flă-	i-	Voi
la	-țe	-tă-	-ți	foc	ste-	Că-	cări

Deslegarea se face după săritura de cal.

EPITAFICĂ

de Virgiliu Onițiu.

CAN. DINE. LUAR. UGINI. SESCID. RA.
GACO. IM. UR. I.

Intrebare cum a scris Vasile Alexandri acest epital străvechiu cu ortografia modernă?

Editura tipografii Alexi Brașov.

NUMERICĂ

de Petru Baritiu.

- 37, 33, 15, 1, 8, 23: Este un regat ce scie
Stăpîni o 'mpărăție
- 10, 16, 7, 38, 27: E o fieră 'ngrozitoare
Cruntă și-'nspăimântătoare
- 31, 12, 20, 36, 6, 22, 30, 2: Omul cel mai ređutat
E ministrul istui stat.
- 21, 17, 32, 28, 23: Bate necurmat mereu
Și-ți spune de faci rêu.
- 14, 31, 4, 19, 34: Europa în turburare
Îl privesce cu mirare.
- 24, 37, 28, 19, 11: Fôrte mult ea folosește
Căci vederea ne 'nleznesce
- 35, 26, 16, 22, 6: Limbă mórta se numesce,
Invêțați o vorbesce.
- 28, 18, 13, 27, 26: Roșu rotunđel frumos
Dulce acrișor, mustos.
- 36, 27, 5, 3, 25, 9, 29, 15, 20, 8, 5, 21, 39: Multe vécuri s'au luptat
Cu un neam neinpăcat.
- 1—39: Cu cununî de flori ornată
De lume-ai fost lăudată.

Deslegarea în Nr. 10.

Deslegarea găciturii din Nr. 8.

Sdrobită geme inima 'n mine

În flacări, chinuri, arz ne 'ncetat.

Cesar Bolland.

Bine au deslegat-o a-ni Ioachim Ciurea, Bran, Simeon Theodor, Brașov; d-nele Maria G. Ludu, Preșmer, Maria V. Rațiu, Ileni, și anonimul: Puțul lui Meșota.

Literatură.

Cărți școlastice apărute în Brașov.

- C. Curtius Gramatica limbii elenice prelucrată de Stefan Iosif. Prețul 1 fl. 50 cr.
- Gramatica limbii române de Nicolau Pilția. Prețul 1 » 25 »
- Geografia Ungariei pentru școlile școlare de Dr. N. Pop, edițiunea a patra cu charta Ungariei. Prețul — 30 »
- Religiunea creștină pentru școlile elementare de ambe sexe de Ioan Popea, edițiunea a treia
- Cele dintăiu trei cărți se pot procura de la „Tipografia Alexi”, ér cea din urmă de la Librăria Nicolae I. Ciureu, Brașov.

A eșit de sub tipar

Noul Călindar de casă pro 1883. Acestă adevărată carte populară se recomandă fie-cărui cap de familie, care dorește să aibă un călindar bun și ieftin — un exemplariu în 8-º de 104 pagini, cu o ilustrațiune fină, costă numai 30 cruceri.

Posta Redacțiunii

D-lui V. O. Segedin. Novela se va publica, după cum ne-am înțeles, în Nr. 13.

D-lui D. R. Medias. Până la sfârșitul anului vor apărea cu totul 10 Numeri à 30 cruceri fac 4 fl. 80. — Scăđînd doui fiorini, rămân încă 2 fl. 80 cr. de plată.

Unii dintre m. st. nostri abonați în urma provocărcii la plată au plătit, alții au scris cerind amênare. Acestora li se va expedia foile regulat.

Cei cari nu vor lua în sêmă nici această invitare să nu mai accepte primirea jurnalului, căci N-rul de față va fi cel din urmă, care li se va expedia fără plată.

Am intrat în relațiune cu stabilimente grafice pentru a înzestra jurnalul nostru de la 1 Novembre a. c. în colo cu

Ilustrațiuni,

invităm deci pe toți amicii literaturii românesce, să sprijinescă întreprinderea noastră, abonând foia și indemnând și pe alți de a o abona.

Lista de abonament la posesiile D-lui Teodor V. Păcățian, alăturată acestui număr, o recomandăm călduros cetătorilor nostri.

Redactor responsabil: Theochar Alexi.